Natur & miljø

Norges Naturvernforbund | 4 • 2008 | kr 65

Ny rapport om tekstiler:

- MILJØGIFT
- BARNEARBEID
- DYREMISHANDLING

Med Miljøjournalen

McCann KF 4

Har du noe du skal sende, har vi løsningen som passer

Bring Mails spesialitet er å løse bedrifters behov for å sende post – på en enklest mulig måte. Uansett om du vil nå ut til en eller en million, har vi løsningen som passer. Se bring.no/mail eller kontakt vår kundeservice på telefon 04045.

bring.no/mail

bring MAIL

Leder

Viktig desember for klimaet

Når dette bladet dukker opp i din postkasse, vil rundt 10 000 delegater være samlet til klimatoppmøte i den polske byen Poznan. De skal meisle ut en plan for hvordan man skal skru sammen en avtale til neste år, som skal erstatte dagens Kyoto-avtale. Kvotehandel og deling av ansvar er viktige stikkord. Store land som Canada, Kina, India og Japan vil ikke engang tenke på å bli med på en internasjonal klimaavtale før USA er med.

Denne situasjonen blir ikke avklart i Poznan. USA kommer sannsynligvis med to ulike delegasjoner, med representanter fra både den avtroppende og påtroppende presidentens administrasjoner. Ingen av disse delegasjonene vil ha makt til å ta endelige beslutninger på vegne av landet.

Norge har verdens tøffeste klimamål inn mot forhandlingene, men dette skjemmes av at vi ikke gjør stort for å få ned utslippene her hjemme. Faktisk har norske klimagassutslipp aldri vært så store som i fjor.

EU har lenge fremstått som en enhetlig front for en ambisiøs klimapolitikk, men denne fronten slår nå sprekker. Paradoksalt nok er forhandlingenes vertsland, Polen, med blant landene som nå ønsker en klimapause, for å ta hensyn til "både miljømål og behovet for vedvarende økonomisk vekst". Italias Silvio Berlusconi er den selvgestaltede lederen for landene som ønsker å svekke EUs klimamål. Midt under forhandlingene i Poznan skal EU etter planen vedta sin klima- og energipakke, og det er knyttet stor spenning til om de klarer dette. Frankrike leder EU-kommisjonen dette halvåret, men skal levere ansvaret over til Tsjekkia neste halvår, et av landene som ønsker slappere krav. EU-toppmøtet i Brüssel kan fort bli minst like viktig for neste års klimaavtale som det faktiske klimatoppmøtet i Poznan.

Seks nummer neste år

Natur & miljø satser sterkt, og vil neste år komme med hele seks utgaver. Det månedlige nyhetsbladet Miljøjournalen vil smeltes sammen med Natur & miljø, som da vil få større ressurser, flere utgaver og mer av både nyhets-, reportasje-, aktualitets- og organisasjonsstoff. Følg med i din postkasse neste år!

Kristian S Aas

Kristian S. Aas

Natur & miljø

Utgiver: Norges Naturvernforbund
Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge.
Besøksadresse: Grensen 9b, Oslo.
Tlf: 23 10 96 10.
E-post: redaksjonen@naturvern.no
Telefaks: 23 10 96 11.
Bankgiro: 7874.05.56028

Redaktør: Kristian Skjellum Aas
ka@naturvern.no

Journalister: Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvern.no

Martin Ødegaard
mo@naturvern.no

Annonser: Kabate, tlf 22 59 91 80

Lay-out: Kristian Skjellum Aas

Designmal: Film & Form/Ketill Berger

Trykk: GRØSET™

Abonnement
Institusjoner: kr. 360,-
Enkeltpersoner: kr. 240,-
Bestilles hos
Naturvernforbundets
medlemsservice,
Grensen 9b,
0159 Oslo, Norge
Tlf: 23 10 96 10
Telefaks: 23 10 96 11
medlreg@naturvern.no

● Naturvernforbundet innestår ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for i Natur & miljø.

Blader merket Ⓕ er medlem av Den Norske Fagpresses Forening
fagpressen Ⓕ
Opplagskontrollert

MILJØMERKET 2241 TRYKKERI 148

Natur & miljø er tilsluttet Fagpressens Redaktørplakat

Innhold

Det er omtrent som om Sør-Afrika skulle begynne å produsere falske diamanter.

Gunnar Album i Norges Naturvernforbund om torskeoppdrett 4-5

Gjør tre fisk til en
Oppdrettslaksen spiser mer fisk enn Norge produserer totalt. Næringen kan ikke bli bærekraftig, mener Naturvernforbundet. 4

Verner feil skog
Mye av skogen som vernes er helt grei granskog. Samtidig felles unike skoger med svært rikt artsmangfold. 6

Sjøfugl i fare
Lomvien sliter tungt, og kan bli borte fra norske fuglefjell. 10

En folkefiende
Oleg Bodrov fra miljøorganisasjonen Green World er en av svært få innbyggere som vil legge ned atomkraftevrket i Sosnovy Bor. 9

Midt i bladet:
Miljøjournalen

Norge bremser avskoging
Norsk gjelp gir energisparing, nødhjelp og utvikling i Tanzania. 15

FASTE SIDER
I korthet 9
Fotokonkurranse 16
Nytt fra Naturvernforbundet 21
Miljøagentene 24
Debatt 26

Forside: Bomullsplante. Foto: Istockphoto.com

For innholdsfortegnelse for Miljøjournalen, se Miljøjournalen side 2.

Neste Natur & miljø kommer i februar 2009.

Oppdrettslaksen spiser mer f

NORGE PRODUS

Oppdrettslaksen spiser mer fisk enn Norge produserer totalt. – Norsk oppdrettsnæring gjør tre fisk til én, sier Gunnar Album i Norges Naturvernforbund.

I 2007 var den totale produksjonen av sjømat til mennesker i Norge 2,3 millioner tonn, inkludert både villfisket og oppdrettet fisk. Samme år spiste norsk oppdrettslaks 2,5 millioner tonn villfanget fisk som fôr. Det betyr at Norge, med sine store havområder, var netto forbruker av fisk.

— Alle argumentene for den voldsomme veksten i norsk oppdrettsnæring faller sammen. Oppdrettsnæringen bidrar ikke til verdens matvareproduksjon, tvert i mot, sier Album.

Nøkkelarter

I 2007 ble det fisket 870 000 tonn fisk i Norge som fôrfisk. Over 1,6 millioner tonn fisk ble i tillegg importert for å fø den norske oppdrettsfisken. Den totale produksjonen av oppdrettsfisk var på 830 000 tonn. De vanligste fôrartene som fiskes i Norge er kolmule og øyepål, mens brisling og sild er andre arter som brukes. Mye av importen skjer fra Sør-Amerika, der det i hovedsak er ulike makrellarter som brukes til fôr. Felles for disse er at de er fet stimfisk, som inneholder mye fiskeolje som bidrar til å gjøre laksen sunn.

— Men i tillegg er dette de fiskeartene som kan nyttegjøre seg plankton, og omforme dette til mat for større fisk og dyr. De er nøkkelarter i havets økosystem, og driver vandringene av annen fisk som følger etter stimene av disse artene for å få mat. Havet er avhengig av at det finnes store bestander av disse artene, sier Album.

— Kan ikke bli bærekraftig

Oppdrettslaksen lagrer fiskefettet fra fôret, noe som fører til en sunn fettsammensetning. Andelen sunne fettsyrer i laksen er imidlertid halvert de siste ti år, ifølge Album. Dette er på grunn av at fiskeoljeholdig fôr har blitt erstattet med plantefôr.

— Fiskeoljen er den viktigste begrensende faktoren for lakseoppdrett. Å erstatte fiskeoljeholdig fôr med annet fôr gjør laksen mindre sunn. Dette gjør at oppdrettsnæringen ikke kan bli bærekraftig, sier Album.

Forutsetter at andre er verre enn oss

I november varslet Regjeringen ved fiskeriminister Helga Pedersen at de ville gi 65 nye konsesjoner til oppdrett av laks, ørret

fisk enn

ERER TOTALT

og regnbueørret. Utkastet til tildelingsforskrift skal sendes ut på høring før nyttår.

— Ei slik auke i produksjonskapasiteten kan gjerast innafor miljømessige akseptable rammer, skrev fiskeriminister Pedersen i pressemeldingen om saken.

— Dette betyr at Regjeringen overlater til markedet å bestemme hvor mye av verdens fiskeressurser som skal gå til fôr for norsk oppdrettslaks. Norsk lakseoppdrettspolitikk forutsetter at andre land ikke tar like gode hensyn som vi selv gjør i Barentshavet, med forvaltningen av lodde. Der har man bestemt at lodda i hovedsak skal være fôr for torsken. Hvis andre land hadde tatt de samme hensynene, ville det ikke vært mulig å få tak i fôr til norsk oppdrettslaks, sier Album.

Vil stoppe torskeoppdrett

Det foregår omfattende forskning på oppdrett av torsk. Gunnar Album mener denne virksomheten bør stoppes før den blir en viktig næring.

— Det er ikke mulig å stenge ned lakseoppdrettsnæringen over natta. Det er en viktig næring i mange samfunn, og mange har investert penger i dette. Torskeoppdrett er enda ikke etablert som en viktig næring, og baserer seg på å lage en dårlig kopi av et produkt vi har tilnærmet monopol på i Norge. Det er omtrent som om Sør-Afrika skulle begynne å produsere falske diamanter, sier Album.

— Kan vokse bærekraftig

EWOS er en ledende internasjonal aktør når det gjelder produksjon av fôr til oppdrettsfisk. De er eid av det delvis statseide selskapet Cermaq, og har virksomhet i Norge, Skottland, Canada og Chile. I fjor produserte EWOS 847 000 tonn fiskefôr. Informasjonssjef Øyvind Risnes mener bedriften og næringen allerede har bevist at de kan takle bærekraftig vekst i fiskeoppdrettsvirksomheten.

— De siste 10 årene har næringen økt produksjonen av laks og ørret fra 950 000 tonn til 1 900 000 tonn. På samme tid har totalfangsten av villfisk holdt seg meg eller mindre stabil, på rundt 90-92 millioner tonn. I tillegg har forbruket av villfisk direkte til humant konsum også økt. Oppdrettsnæringen har med andre ord doblet produksjonen uten å øke belastningen på verdens villfiskbestander, sier Risnes.

Han mener oppdrettslaks fortsatt vil være den sikreste og mest effektive kilden mennesker har til sunne fettsyrer som finnes i fiskeolje, selv om andelen fiskeolje reduseres i fôret.

— Omfattende forskning vist blant annet at Omega-3-fettsyrer har langt bedre effekt for menneskene dersom man får de ved å spise fisk i stedet for gjennom kapsler, sier Risnes.

● **Tekst: Kristian S. Aas**

Ikkustrasjonsfoto: Sieto Verver/istockphoto.com

Norges nest største skogreservat i Skrim-Sauheradsfjell:

De rikeste skogene VERNES IKKE

I Skrim-Sauheradsfjell vernes store områder skog med moderate verneverdier, mens svært verdifulle skoger holdes ute fra reservatet. På den ene siden står vanlig norsk granskog, trygt bevart for ettertiden, mens unik skog utenfor kan hogges når som helst.

Foto: Rein Midteng

Børtevann – Gullbuliene har internasjonale verneverdier og er mer unik enn resten av verneområdet i Skrim – Sauheradsfjell. Likevel er det ikke tatt med i skogreservatet.

I Skrim-Sauheradsfjell slås nå 62 000 dekar skog sammen med eksisterende verneområde til ett stort skogreservat, Norges største etter Trillemarka. I tillegg verner man ytterligere syv skoger på 95 000 dekar til sammen. For Regjeringen og skognæringen er dette et svar på kritikken om vernepause i norske skoger. Likevel er ikke alle like fornøyde. Regjeringen verner nemlig ikke de flotteste skogene. Det nye store skogreservatet er et eksempel på det.

— Det er faktisk større verdier utenfor dette verneområdet enn innenfor. Vi snakker om noen av landets viktigste "hot spot-områder" for biologisk mangfold, med urskogsnære skoger svært rike på utrydningstruede arter, sier Gjermund Andersen, leder i Naturvernforbundets skogutvalg.

Utelater skog av internasjonal verdi

Det nye verneområdet har fått tre stjerner. Det betyr at det har verneverdier av nasjonal verdi. Store deler av skogene i reservatet har imidlertid lavere verneverdi. Vegg i vegg ligger Børtevann, Gullbuliene, Svarttjønndalen og Hundreårsdrag. De to første er noe av det nærmeste man kommer urskog i lavlandet i dagens Norge, med internasjonale verneverdier, fire stjerner og en lang rekke truede arter. De to andre er urskogsnære fjellskoger.

— Vernet av Skrim–Sauheradsfjell blir svært mangelfullt når man utelater de aller beste områdene. Børtevann og Gullbuliene er i seg selv mer unike enn resten av verneområdet. Her finnes gammel sørboreal blandingsskog, som det knapt er noe igjen av, hverken i Norge eller andre land. Det de har vernet er mer vanlig norsk granskog. Nå kan skogeierne gå inn og hogge ut de unike skogene samtidig som store områder med middelmådig skog ved siden av får ligge i fred, sier Andersen.

Han mener vern av halvgod skog i praksis fungerer som en unnskyldning for ikke å verne svært verneverdige områder.

Arbjørn Tingstad i Direktoratet for naturforvaltning (DN) mener også at skogreservatet ikke har fått den ideelle avgrensningen.

— Det er en av kostnadene ved frivillig vern, at verdifulle områder kan falle utenfor. Men vi kommer til å jobbe for å få dem inn på sikt. Det har vi fått til andre steder, sier Tingstad, som arbeider med skogvern i DN.

— Næringen styrer skogvernet

Etter Trillemarka er det ikke satt i gang noen statlige verneprosesser i skog. Man har satset på ordningen med frivillig vern. Det innebærer at skogeierne kan tilby verneområder og, i samarbeid med myndighetene, fastsette grensene. Ordningen gir skogeieren full rett til å si nei til ethvert krav om vern, uavhengig av hvor verneverdig området er. Andersen mener saken i Telemark illustrerer hvordan skognæringen nå styrer det norske skogvernet.

— Det er ikke de beste og mest verdifulle skogene som vernes, men de områdene næringen går med på å verne. Fortsetter Regjeringen på denne måten, kommer vi i løpet av kort tid til å miste de siste restene av Norges unike skoger, sier Andersen.

Tingstad i DN mener imidlertid at man ikke kan arbeide med de to verneformene samtidig.

— Det er forholdsvis klart at man ikke

kan arbeide med frivillig vern og statlig vern samtidig, det vil ikke skognæringen gå med på. Erfaringene hittil har vært såpass interessante at vi mener vi har fått en del ut av den frivillige ordningen. Men hvis det viser seg at svært verdifulle områder går tapt, må vi vurdere om vi kan fortsette på den måten, sier Tingstad, som forteller at ordningen skal evalueres til neste år.

Vanlig å hogge i unike skoger

I 2006 publiserte Naturvernforbundet sin "Unike skoger"-rapport. Her samlet man de meste artsrike og verdifulle skogene som det var kunnskap om da; nesten tretti små og store skoger med nasjonale og internasjonale verneverdier. Rapporten ble overlevert til Miljøverndepartementet som en oversikt over hvilke skoger man burde verne for å komme videre med å sikre artsmangfoldet i norske skoger. Likevel er nesten ingenting skjedd. Bare noen få av de unike skogene har kommet i verneprosess. Derimot har skogeierne de siste årene gått inn og hogd i flere av skogene på listen. Tidligere i år kunne Miljøjournalen presentere en liste med 58 inngrep i verneverdige skoger de siste ti årene. Over tjue av eksemplene var hogst i skoger med nasjonale og internasjonale verdier.

Hogstfare i unike skoger

I mai var vi på tur i Gampedalen i Buskerud. Skogen har nesten seksti registrerte rødlistearter og er av samme sjeldne type som Børtevann-Gullbuliene i Skrim-Sauheradsfjell. Vi kunne konstatere at skogeieren hadde gått inn og hogd ut cirka 200 kubikkmeter gammel skog. Han hadde også laget en skogsbilvei inn til det mest verdifulle kjerneområdet i skogen. Til Miljøjournalen uttalte skogeieren at han kom til å fortsette hogsten.

● **Tekst: Tor Bjarne Christensen**

Foto: Tom Hellik Hofton

Lappkjuka trives særlig godt i gammel skog.

Frivillig vern 2008:

Verner vanlige skoger

Halvparten av skogene Regjeringen nå verner er vanlige skoger uten store verneverdier. Samtidig forblir en lang rekke av landets rikeste skoger med internasjonale verdier åpne for hogst.

Natur & miljø har laget en liste over unike skoger som står uten vern og sammenlignet dem med skogene som nå vernes gjennom frivillig vern-ordningen. Halvparten av skogene som nå får vern har bare to stjerner. Det vil si at de har regionale verneverdier og er skog med lavere prioritet, sett fra et biologisk perspektiv.

I motsetning står de unike skogene, hvor samtlige områder har fire stjerner og internasjonale verdier. Det er høyeste verdi en skog kan oppnå. Likevel kan skogeieren i alle disse skogene rykke inn med hogstmaskiner og gjennomføre flatehogst der han ønsker. Skogene er et utvalg fra "Unike skoger"-rapporten fra 2006, der Naturvernforbundet har identifisert 28 av de mest artsrike og verneverdige skogene som står uten vern i Norge.

Den andre halvparten av skogene som nå vernes har tre stjerner og nasjonale verneverdier. Dette er de nest beste skogene vi har, med relativt rikt artsmangfold og høye verdier.

● **Tekst: Tor Bjarne Christensen**

Unike skoger, åpne for hogst:

Navn	Kommune	Dekar	*
Tjørnanakkane	Volda	2 500	****
Onilsafeltet	Norddal	600	***(*)
Lauvvikane - Linge	Norddal, Stranda	6 000	****
Ansok-Djupdalen	Stordal, Stranda	10 000	****
Flå-Havdalen	Sunndal, Tingvoll	8 000	****
Børtevann - Gullbuliene	Sauherad	1 500	****
Gampedalen	Sigdal	2 700	****
Gråura	Sunndal	5 500	****
Eikesdalen østside	Nesset	15 000	****
Gutulisjøen	Engerdal	10 000	****

Frivillig vern 2008:

Navn	Kommune	Dekar	*
Slattumsrøa	Nittedal	1 407	**
Vestre Lukashaugen og Bornoberget	Grue	6 350	**
Hisdalen	Bykle	16 228	**
Stormyrlia	Vegårshei	732	**
Marifjell	Nannestad, Gran	8 657	***
Fjellsjøkampen utvidelse	Østre Toten	3 985	***
Torstenelva	Roan	1 483	***
Skrim-Sauheradsfjell	Skien, Kongsberg, Notodden, Sauherad	62 000	***

Dette er økologisk kaffe, helt uten bruk av sprøytemidler og kunstgjødsel. Green World økologisk kaffe er blandet av høytvoksende utvalgte Arabica bønner, dyrket under ideelle klimatiske forhold og jordsmonn. Green World økologisk kaffe har en mild og behagelig rund smak. Green World er debio-merket, som betyr at varen du kjøper er i henhold til regelverket for økologiske produksjon. *www.greenworld.no*

JOH. JOHANNSON – kjent for god kaffe siden 1866

Vi tar imot over 13 000 m³ varer til Oslo og omegn hver dag

Sjøfrakt er en energieffektiv transportform som gir mindre utslipp enn de fleste andre transportformer. På en vanlig dag håndteres rundt 400 containere i Oslo havn. Dette tilsvarer mer enn 200 trailere på veien. Oslo havn er ikke bare Norges største og viktigste importhavn for forbruksvarer. Vi representerer også en renere vei til hovedstaden.

Oslo Havn. En renere vei til hovedstaden.

Oslo Havn KF

En folkefiende

Oleg Bodrov i den russiske miljøorganisasjonen Green World kjemper for å legge ned atomkraftverket i byen Sosnovy Bor. Det gjør ham ikke populær i byen som er bygd opp rundt kraftverket.

Foto: Martin Ødegaard

Oleg Bodrov kjemper mot russisk atomindustri, og vil legge ned atomkraftverket i Sosnovy Bor utenfor St. Petersburg.

Tar du toget vestover fra St. Petersburg til plattform "80 kilometer," ender du opp med å gå av i Sosnovy Bor. En by med knappe 70 000 innbyggere, hvor man trenger invitasjon fra ordføreren, politiet og det russiske sikkerhetspolitiet FSB for i det hele tatt å få komme innenfor bygrensen. Grunnen til at Sosnovy Bor er lukket, er etter sigende terroristfaren ved atomkraftverket i byen. Dersom man kommer inn til byen andre veien, er den derimot ikke lukket, men man regner kanskje med at terrorister tar den tradisjonelle veien inn.

Rik by

Kraftverket har gjort at byen har samme lønns- og prisnivå som millionbyen St. Petersburg. Det er vanligvis stor avstand mellom inntekter og priser på landsbygda og i de store byene i Russland. Dermed kan ikke miljøvernere som kjemper for å legge ned kraftverket regne med å få noen popularitetspris.

Likevel velger Oleg Bodrov i den russiske miljøorganisasjonen Green World å kjempe mot atomkraftverket.

— Myndighetene har ikke penger til dekommisjonering av kraftverket, sier han. Og legger til at det er snakk om verdens eldste reaktor av Tsjernobyl-typen, hvor det også er lagret 4000 tonn brensel på midlertidig lagringsplass.

Doktor Stockmann

Selv om han kan oppfattes som en slags ibsensk Dr. Stockmann i egen by, forteller han at en del sentrale personer i administrasjonen støtter saken hans.

— Men ledelsen er ikke på min side, sier han, og forklarer at de har problemer med å komme ut med informasjon til innbyggerne med sin side av saken, fordi alle avisene er i lomma på myndighetene og atomkraftverket.

På spørsmål om han tror byen noen gang vil bli åpen, svarer han bekreftende.

— Ja, jeg tror det er mulig, men da må de samtidig klare å beskytte kraftverket. Slik det er nå simulerer de bare kontroll. De som jobber på kraftverket føler de har kontrollen over alt her.

Innenfor og utenfor

Bodrov er utdannet fysiker, og jobbet tidligere i den russiske atomindustrien med forskning på ubåtreaktorer.

— Jeg var en del av atomsystemet i Russland i mange år, men står nå utenfor, forteller han. Bodrov begynte protestene mot kraftverket i Sosnovy Bor for fem år siden, da det ble klart at de russiske myndighetene ønsket å forlenge levetiden for det gamle atomkraftverket i byen.

— Dette skjedde helt uten protester eller offentlige høringer, forteller han, og sier at han ønsket å finne ut av hva som faktisk skjedde og stille spørsmål til myndighetene.

— Det fantes ingen gjennomsiktighet eller innsyn når det gjaldt prosessen rundt forlengelsen av reaktoren. Vi forsto at dette ikke bare gjaldt oss, men at tilsvarende også hadde skjedde på atomkraftverket på Kola, sier han.

Samarbeider med flere

Bodrov forteller at de ikke hadde penger til protester, så de spurte sine norske og litauiske samarbeidspartnere, som hadde erfaring fra lignende arbeid. Green World besøkte Ignalina i Litauen, der det er et stort atomkraftverk som skal legges ned som en del av avtalen i forbindelse med Litauens EU-medlemskap. Eksperter kom fram til at kraftverket ikke kunne oppgraderes til vestlig standard.

— I Litauen besøkte vi fagforeninger, eksperter på atomkraft og kommunen som har kraftverket. Der har det vært fokus fra miljøvernere på hvordan nedstengingen kunne gjøres på best mulig måte. Vi ønsker å se på dette som et komplekst problem, med flere innfallsvinkler. Ikke kun teknisk, slik det vanligvis er i Russland, forklarer Bodrov.

Bodrov mener at det største problemet som hindrer diskusjon er gjennomsiktighet og deltakelse.

— Atomindustrien vil kun informere folket, ikke diskutere løsninger, sier han.

● **Tekst: Martin Ødegaard**

Foto: Green World

Sjøfugl på kanten av stupet

Foto: David Thyberg/Istockphoto.com

Overfiske og klima får skylden for at lomvien har hatt en katastrofal utvikling. Fortsetter nedgangen kan den tidligere så tallrike sjøfuglen bli borte fra norske fuglefjell.

De siste årene har lomvien særlig hatt en negativ utvikling i Nord-Norge. Norsk institutt for Naturforskning (NINA) overvåker en rekke fuglefjell. De forteller at bestandene på kjente fuglefjell som Runde, Hjelmsøy og Røst bare er én prosent av hva den var på 1980-tallet. Og da hadde sjøfuglen allerede vært gjennom en nedgang på 75 prosent siden 1960-tallet. Nå spør forskere og fugleentusiaster seg om det er mulig å redde lomvien.

Foto: David Thyberg/Istockphoto.com

90 prosent nedgang

På den norske rødlisten fra 2006 står lomvien oppført som kritisk truet.

— Bestanden i fastlands-Norge har hatt en katastrofal utvikling med over 90 prosent bestandsnedgang i den siste 30 årsperioden. Dersom årsakene til reduksjonen ikke endres, hjelper det lite med eventuell rekolonisering fra den voksende bestanden på Bjørnøya, som fortsatt er bare omtrent halvparten så stor som i 1986, står det å lese i rødlisten.

Hekker i kolonier

Lomvien tilbringer det meste av livet ute på havet. Når de skal hekke trekker de inn mot land, hvor de samles i kolonier på fjellhyller i fuglefjell. Lomviene trives ikke på flat bakke, hvor de faktisk har problemer med å komme seg opp i luften. Fra fjellhyller kan de lett kaste seg ut og få vind under vingene. De bygger ikke reir. Eggene legges direkte på fjellet. Der hekker de tett sammen for å kunne forsvare seg mot svartbak, ravn og andre eggrøvere. Skal vi tro forskerne, kan lomviene nå være på vei bort fra fuglefjellene.

Forsvinner fra fuglefjellene

— Det går veldig dårlig med lomvien i stort sett alle områdene vi overvåker. For de tradisjonelle store bestandene som hekker åpent i fuglefjell er det snart slutt, sier seniorforsker Svein-Håkon Lorentsen ved NINA.

Han understreker at lomvien ikke kommer til å bli helt borte. Mindre bestander som hekker skjult har hatt fremgang de siste årene og vil trolig kunne klare seg. Lomviene på øya Sklinna på Trøndelagskysten er et eksempel på det. De er ikke så utsatt for havørnen, og har hatt en fin fremgang siden 1980-tallet.

Overfiske og klimaendringer

Havørnen har bidratt til å gjøre livet surt for lomviene i fuglefjellene den siste tiden, men det er ikke ørnene som har skylden for den historiske tilbakegangen for sjøfuglen.

— Det er en kombinasjon av fiskerier og klimaendringer som ligger bak. Fisket har gått hardt utover fôrfisker som tobis og andre fiskeslag som lomviene er avhengige av, forteller Lorentsen.

Ser vi på bestandsutviklingen for tobis, viser også den en dramatisk reduksjon.

Bare de siste ti årene er bestanden redusert med 80 prosent. Da Havforskningsinstituttet i mai skulle undersøke hvordan årets fiske hadde påvirket bestanden, fant de nesten ikke fisk.

— Det er absolutt grunn til bekymring. I norsk sone er det ikke tobis igjen på de fleste feltene. De er så godt som tomme, uttalte Tore Johannessen ved Havforskningsinstituttet i Miljøjournalen tidligere i høst.

Når det tas opp så mye fisk blir det mindre igjen til fuglene. De siste årene har de kommet flere rapporter om lomvier og andre alkefugler som dør av sult og utmattelse fordi de ikke finner den maten som fuglene gjennom tidligere generasjoner har livnært seg på.

Varmt vann reduserer livslengden

Det er også funnet en sammenheng mellom klimaforhold og overlevelse for lomvi. Biolog Hanno Sandvik har ved Universitetet i Tromsø har tatt doktorgrad på problemstillingen. Hans forskningsresultater viser at en temperaturstigning på én grad medfører en fire prosents reduksjon i overlevelsen til lomvien.

— Dersom temperaturen holder seg slik vil det på sikt føre til at livslengden til lomvien går ned fra 50 år til 16 år. For en sjøfugl som bare legger ett egg i året vil det si at fuglene ikke rekker å legge så mange egg som tidligere. Det vil føre til en nedgang i bestanden, uttaler Sandvik til Forskning.no.

Handlingsplan til neste år

Det utarbeides nå en handlingsplan for sjøfugler som skal legges frem i løpet av neste år. Det er imidlertid ingen enkel oppgave naturforvaltningen står fremfor.

— Det er vanskelig å si sikkert hva som vil skje med lomvien videre, men når det går fort nedover kan man bare forvente at det vil akselerere. Når det gjelder klimaendringene er det ikke så lett å gjøre noe med dem på kort sikt. Det er heller ikke så lett å iverksette målrettede tiltak for å hjelpe disse fuglene. Det man imidlertid kan gjøre er å regulere fisket, slik at fuglene finner mat, sier Ingar Jostein Øien, fagkonsulent i Norsk Ornitologisk Forening.

● **Tekst: Tor Bjarne Christensen**

Foto: David Thyberg/istockphoto.com

Fakta om lomvi

Status: Kritisk truet, Rødlisten 2006
Bestandsutvikling: 90 prosent nedgang siste 30 år
Påvirkningsfaktorer: Overfiske, drukning i fiskeredskap, klimaendringer, havørn
Størrelse på bestand: Mellom 10 000 og 20 000
Lengde: 38-42 cm
Vingespenn: 64-70 cm
Vekt: 0,8-1,0 kilo
Hekking: I koloni på klippehylle
Føde: Fisk; brisling, lodde, sil (tobis) , sild og sei

Kilde: Norsk Rødliste 2006. Dyr i Norges Natur, Bertmark Norge (2004)

STORMBERGS GLADE JULETURTIPS:

Bygg noen snølykter

Snølykter lager du enkelt av en haug med snøballer og noen stearinlys. Tenk hvor koselig det blir å komme på besøk til deg hvis det brenner snølykter utenfor der du bor.

Flere juleturtips finner du på stormberg.no

Vigør Ultrafleece Genser
Dame og herremodeller.
Voksen: 199,-
8-14 år: 189,-

Nut ProreTex Skalljakke
Dame og herremodeller.
Voksen 799,-
8-14 år 599,-

Høyland D Hettegenser
Flere farger.

Vigør Hettegenser
Dame og herremodeller.
299,-

Akrobat Fleecegenser
Myk og deilig fleece til kalde dager. 1-7 år.
149,-

Akrobat Fleece Selebukse
Myk og deilig fleece til kalde dager. 1-7 år.
149,-

Dyreparken Pysjamas
1-3 år.

Boge Ullstrikk Genser
Dame og herremodeller.
Varm og god ullgenser til kalde dager.
599,-

Små turer er også store

STORMBERG

PANT 50,- JAKKE
Fra 10 til 50 kroner i pant på brukt turtøy fra Stormberg

1%
1% av omsetningen i Stormberg brukes til å gjøre verden litt bedre

Stormberg samarbeider med NORGES NATURVERNFORBUND

Stormberg er medlem av Initiativ for Etisk Handel
www.stormberg.no

Konseptbutikker:
Storgata 7, Oslo
Haakon VII gt. 11b
Lade, Trondheim

Fabrikkutsalg:
Barstølveien 44
Kristiansand
Nettbutikk:
stormberg.no

Nye OMO Color flytende refill

- 70% mindre emballasje
- effektiv på flekker allerede ved 30°C*

*For mer informasjon, se **www.omo.no**

14-08

Fagrikt fellesskap

Den Norske Fagpresses Forening er interesseorganisasjonen
for seriøse fagblader og tidsskrifter i Norge.
230 blader tilfredsstiller de strenge kravene for medlemskap.
Det bladet du holder i hånden er ett av dem.

Fagpressen - først og fremst på sitt område

Miljøjournalen
NR. 11 • 2008

Refser etterforskning i skutersak

Obama møter motstand

Fortsatt skittent i tekstilbransjen

Innhold

Etterforsker henleggelse • 3

Motstand for Obama • 4

Bushs siste sprell • 5

Varierende standarder i tekstilbransjen • 6

Kort sagt • 9

Hva skjer i 2009 • 10

Nytt blad neste år • 12

Miljøjournalen

REDAKTØR:
Kristian Skjellum Aas | Tlf. 23 10 96 07
ka@naturvern.no

REDAKSJON:
Tor Bjarne Christensen | Tlf. 23 10 96 08
tbc@naturvern.no
Martin Ødegaard | Tlf. 23 10 96 06
mo@naturvern.no

ADRESSE:
Grensen 9b, 0159 Oslo
Telefon: 23 10 96 10
Telefaks: 23 10 96 11
E-post: redaksjonen@naturvern.no
Nett: www.miljojournalen.no

FORSIDEFOTO: Alexander Hafemann/Istockphoto.com

ANNONSER:
Kabate | Tlf. 22 59 91 80
E-post: gunnar@kabate.no

UTGIVER: Norges Naturvernforbund

NESTE UTGAVE: FEBRUAR 2009
Miljøjournalen slås sammen med magasinet Natur & miljø fra og med 2009, og vil utkomme med 6 nummer i året.

Fagpressen F
OPPLAGSKONTROLLERT

MILJØMERKET • TRYKKSAK FRA GAN - 241 344 •

Amerikanerne på bussen

Flere amerikanere tar bussen nå enn tidligere. Økningen det siste året er den største på 40 år.

TEKST: **MARTIN ØDEGAARD**
mo@naturvern.no

Amerikanerne hopper på bussen. (Foto: Tony Tremblay/Istockphoto.com)

En amerikansk studie viser hvordan veksten i busstrafikk mellom større byer har økt med nesten ti prosent mellom fjerde kvartal 2007 og 2008.

— Veksten i busstrafikk mellom større byer har bakgrunn i flere faktorer, i hovedsak den økende bensinprisen det siste året, sa Joseph Schwieterman, professor ved Chaddick Institute, som står bak studien, til nyhetsbyrået Reuters.

Studien viser at yngre reisende viser større villighet til å ta bussen, og at dette er en viktig del av den amerikanske buss-renessansen.

Veksten i antallet passasjerer har naturligvis også positiv innvirkning på miljøet. I løpet av det siste året har økningen i bussreiser ført til redusert CO_2-utslipp på 36 000 tonn, skriver Reuters. Studien viser også at antallet flyreiser minket med åtte prosent i samme periode, og antallet amerikanere som reiste med bil minket med 3,3 prosent i årets første åtte måneder.

Sol over Vatikanet

Det 5000 kvadratmeter store taket i konsertsalen "Nervi Hall" i Vatikanet, hvor paven holder audienser, vil bli dekt av 2400 solcellepaneler.

Nyhetsbyrået Reuters skriver at Vatikanstaten planlegger å installere nok fornybare energikilder til at de kan dekke 20 prosent av sitt energibehov innen 2020. Nyhetsbyrået skriver at Vatikanet da vil bli mer løsrevet fra Italia, som de i dag kjøper all sin energi fra.

I motsetning til hva Galilei erfarte, har Paven nå blitt mer vennlig innstilt til solsystemet.

Planter for livet

(Foto: Rene Mansi/Istockphoto.com)

En by i Indonesia som kjemper mot avskoging har kommet opp med en oppfinnsom måte å takle problemet på. Alle familier som ønsker å bli flere, må plante et tre.

— Alle som vil gifte seg eller søke om fødselssertifikat må plante et tre. Vi er allerede bekymret for byens tilstand, og vi må handle for å bekjempe global oppvarming, sier Syahrum Syah Setia, leder for byen Balikpapan Environmental Impact Management Agency.

Det er estimert at Indonesia har mistet omkring 70 prosent av sitt originale skogareal.

Statsadvokaten opphever politiets henleggelse

Må etterforske utmarkskjøring

Politiet må etterforske anmeldelsen av Tana og Nesseby kommuners ulovlige tillatelser til kjøring i utmark på nytt. Statsadvokaten har grepet inn og opphevet politiets henleggelser av sakene.

TEKST: **TOR B. CHRISTENSEN**
tbc@naturvern.no

Det er gitt mange dispensasjoner til kjøring med snøskuter i Tana og Nesseby. Nå må politiet etterforske om kommunene hat brudt loven. (Illustrasjonsfoto: Shaun Lowe/Istockphoto.com)

I oktober henla politiet i Øst-Finnmark anmeldelsen av Tana og Nessebys dispensasjoner til motorferdsel i utmark, to år etter at Naturvernforbundet anmeldte kommunene. Det er ikke første gang. Naturvernforbundet har i flere år kjempet mot finnmarkkommuners utstrakte bruk av kjøretillatelser for snøskutere og firehjulinger i utmark. I Tana kommune er det gitt opp mot 300 tillatelser til utmarkskjøring årlig. Ifølge Motorferdsellolven er det forbudt å kjøre i utmark, og loven åpner kun for dispensasjoner til næringsvirksomhet. Hobbyfiske og privat matauk, som det er snakk om her, er ikke gyldig grunn. Likevel blir nesten alle sakene henlagt av politiet, som oftest på grunn av bevisets stilling. Det var også begrunnelsen Østfinnmark politidistrikt hadde for å legge til side anmeldelsene mot de to kommunene.

Ingen spor etter etterforskning

I november grep imidlertid statsadvokaten inn og opphevet henleggelsene og kom med en tydelig refs. Det er ikke vanlig kost for politijurister som behandler motorferdselsaker i Finnmark.

— Det er ingen spor i saken som tyder på at det har vært foretatt noen etterforskning eller selvstendig arbeid fra politiets side, før saken besluttes henlagt på bevisets stilling 10. oktober. Dette er i seg selv meget beklagelig, skriver statsadvokat Ole Bredrup Sæverud.

Han henviser til en tilsvarende sak der Alta kommune ble dømt til å betale en bot på 100 000 kroner i 2002 for å ha gitt ulovlige dispensasjoner til kjøring i naturen.

— Gode nyheter

— Dette er gode nyheter. Endelig har politiet skjønt at man ikke bare kan la den ulovlige motorferdselen fortsette å skli ut. Jeg håper dette ender med forelegg til Nesseby og Tana kommuner. Det er det eneste språket de forstår, sier Dag Elgvin, leder for Naturvernforbundet i Finnmark.

Naturvernforbundet anmeldte sakene for to år siden. I løpet av fem år hadde Fylkesmannen opphevet nærmere femti dispensasjoner etter klage fra Naturvernforbundet. Fylkesmannen ga også kommunen klar instruks om hvordan Motorferdsellovel skal håndheves, til liten nytte.

Frustrert fylkesmann

— Det er relativt frustrerende å sitte og behandle disse sakene år etter år, når kommunen ikke retter seg etter våre instrukser. De hever seg over lovverket og setter seg ut over forvaltningsmessige regler, sa Trond Aarseth, seksjonsleder hos Fylkesmannen i Finnmark, da Miljøjournalen skrev om saken i februar 2007. Statsadvokaten mener Fylkesmannens syn bør være av interesse i etterforskningen.

— Bevismessig kan utfordringen være at det ikke er straffbart å utøve skjønn. I denne saken synes det imidlertid klart at kommunen ved dispensasjonsutvalget i svært liten grad har vært villig til å innrette seg etter fylkesmannens pålegg. Dette stiller saken bevismessig i et annet lys, skriver statsadvokaten.

Statsadvokaten avgjører

Han ber Østfinnmark politidistrikt om å innhente uttalelse fra Fylkesmannen og undersøke om Tana kommune fortsatte sin dispensasjonspraksis etter å ha blitt anmeldt. Og denne gangen får ikke politiet selv trekke konklusjonen. Statsadvokaten vil selv ta endelig avgjørelse om det skal reises tiltale mot kommunene. Politikammeret får frist på seg til 15. desember i år til å orientere om fremdriften i etterforskningen.

Møter intern motstand

Barack Obama har satt seg ganske ambisiøse klimamål, men kan møte vel så stor motstand i eget parti som blant motstanderne.

TEKST: **MARTIN ØDEGAARD**
mo@naturvern.no

Obama har annonsert en ambisiøs klima- og energipolitikk, der han blant annet vil kutte utslippene med 80 prosent innen 2050. Men når det gjelder gjennomføringen av målene kan han møte like mye motstand innad i det demokratiske partiet, som blant republikanerne.

Tora Skodvin, forskningsleder i Cicero senter for klimaforskning, tror Obama må bruke tid på å få med kongressen i klimaspørsmålet.

— For å få gjennomslag i klimapolitikken, virker det som om Obama må bevege seg mot det politiske sentrum, sier hun.

Kullstater

Splittelsen i klimaspørsmålet i det demokratiske partiet går mellom de klimapolitisk radikale statene, blant annet California, og de kullproduserende statene i Midt-vesten, Ohio, Virginia og Nebraska. Skodvin mener at å ta hensyn til de to sidene kan bli en komplisert balansegang for Obama.

— En endring i klima- og energipolitikken forutsetter tilslutning også fra kongressmedlemmer som representerer kullstatene, sier hun.

Konflikten har blant annet gitt seg utslag i at det har blitt valgt ny leder for energikomiteen i Representantenes Hus. Der har Henry Waxman (California), som regnes som mer radikal i klimaspørsmålet, tatt over etter John Dingell fra Michigan. Begge er demokrater. Waxman utfordret Dingell umiddelbart etter valget ved å lansere seg selv som formannskandidat for komiteen, og ble valgt med hårfin margin. Det indikerer splittelsen i partiet. Waxman representerer en klimapolitisk radikal fløy i det demokratiske partiet, noe som kan gjøre det vanskeligere å få den nødvendige oppslutningen fra kullstatsrepresentanter.

Påtroppende president Barack Obama har mange skjær som må forseres før USA kan få en ny klimalov. (Foto: Wikimedia Commons)

Det kommer klimalov

Selv om arbeidet med en føderal klimalov vil være et sentralt fokus for Obamas nye administrasjon, er det lite sannsynlig at en slik lov kommer på plass før klimatoppmøtet i København i desember neste år.

— Jeg tror man kan ha kommet et godt stykke på vei når klimatoppmøtet starter i København, men jeg tviler på at loven kommer til å være ferdig utarbeidet.

Til tross for at en føderal klimalov neppe er på plass før møtet, er det ifølge Skodvin ingen som tviler på at USA kommer til å få en klimalov i løpet av de nærmeste årene, og at landet vil spille en sentral rolle i det internasjonale klimasamarbeidet.

Forskningsleder Tora Skodvin, CICERO.

Fred.Olsen & Co.
Fred Olsens gate 2
0107 Oslo
Tlf.: 22 34 10 00
Telefax: 22 41 24 15

HOLI
MASKINELL S
TØMMERTRA
FLISHOGGING
TLF: 63 90
FAX: 63 90

Bush kan hindre Obama

Selv om Barack Obama er valgt til USAs 44. president, sitter George W. Bush med makta ei kort stund til. Han gjør sitt for å få de siste dagene til å telle.

TEKST: **MARTIN ØDEGAARD**
mo@naturvern.no

Bush-administrasjonen har sittet i det hvite hus i åtte år, og har i de to periodene utstedt flere reguleringer enn noen administrasjon i historien, melder New Scientist.

De siste månedene før Bush går av, har det kommet forslag til reguleringer fra Bush-administrasjonen som inkluderer å fjerne ulven fra lista over truede arter, tillate å bygge kraftverk nærmere nasjonalparker i tillegg til en oppmykning av reglene for farlig fabrikkavfall, skriver nyhetsbyrået Reuters.

Før 20. januar

Ifølge nyhetsbyrået er målet for Bush-administrasjonen å få satt reguleringene i effekt før Obama tar over den 20. januar.

— Dersom de da har blitt satt i effekt, kan det være vanskelig for den nye presidenten å gjøre noe med dem, sier Matt Madia i OMB Watch til det amerikanske forskningsmagasinet New Scientist. Han mener at industrien vil ha fordeler med de nye reguleringene.

— Både gruve- og elektrisitetsindustrien og jordbruket vil ha fordel av disse lovendringene. Det kommer til å bli fjernet reguleringer for disse bransjene, og de vil få mulighet til å forurense mer.

Rask saksgang

Han hevder at noen av reguleringene har gått svært raskt gjennom systemet.

— En lov som skulle svekke beskyttelsen av truede arter til fordel for gruveproduksjon, fikk hele 300 000 offentlige kommentarer. Myndighetene sa at de kom til å se på disse i løpet av en uke, sier Madia, og kaller det ganske latterlig.

Lover trer i kraft tretti til seksti dager etter at de er ferdigstilte. Dersom de ikke er ferdige når den nye presidenten tar over, kan han nekte å gjennomføre dem. Dette gjorde Bush med flere lover som ble forsøkt innført i Clinton-administrasjonens siste dager.

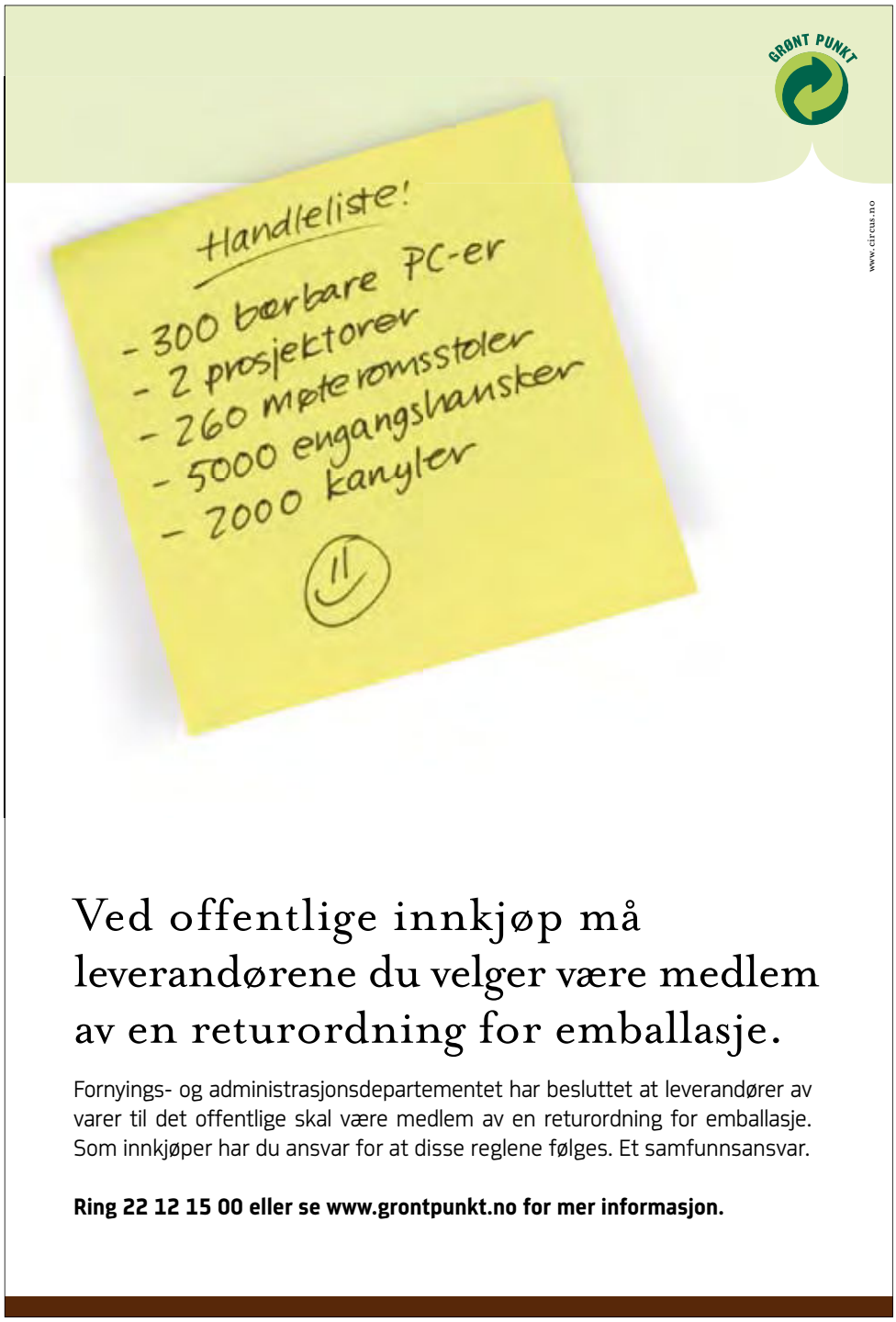

Ved offentlige innkjøp må leverandørene du velger være medlem av en returordning for emballasje.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet har besluttet at leverandører av varer til det offentlige skal være medlem av en returordning for emballasje. Som innkjøper har du ansvar for at disse reglene følges. Et samfunnsansvar.

Ring 22 12 15 00 eller se www.grontpunkt.no for mer informasjon.

Ny stor undersøkelse om miljø, arbeidsmiljø og dyreve

Nike, Bohus og IKE

Nike, Bohus og IKEA står til stryk, mens Hennes & Mauritz, Lindex og Gudbrandsdalens Uldvarefabrik kommer best ut i en fersk undersøkelse om miljø og arbeidsforhold i produksjonen av tekstiler.

TEKST: **TOR B. CHRISTENSEN**
tbc@naturvern.no

— Det er god grunn til å tro at uakseptable arbeidsforhold, barnearbeid og overdreven bruk av miljøgifter fortsatt er utbredt i tekstilproduksjonen, men den er ikke lenger så synlig. Flere av selskapene sier rett ut at de ikke har oversikt over underleverandørene og derfor heller ikke kan ta ansvar for forholdene der, står det i rapporten som ForUM for utvikling og miljø står bak. Undersøkelsen er utarbeidet av Miljøjournalen i samarbeid med Norges Naturvernforbund.

34 merkevarer og butikkjeder

Vi har bedt en rekke kjente merkevarer og forretningskjeder gjøre rede for hva de gjør for å sikre kundene klær og tekstiler som er produsert på en miljømessig og etisk forsvarlig måte. 17 merker og 18 forretningskjeder har mottatt spørsmål om hvilke krav de stiller til miljø, arbeidsmiljø og dyrevern. Vi har også kartlagt hvor stor andel av varene deres som er økologiske og miljømerkede. Vi mottok 16 svar, men siden to av svarene kommer fra kjeder som står bak en rekke merkebutikker, representerer undersøkelsen 34

Bomullsdyrking krever store vannressurser, og kan være svært miljøskadelig. Likevel går det an å avbøte store deler av konsekvensene. (Foto: Dave Huss/Istockphoto.com)

Tekstilmerker:

Rangering	Navn	Miljø	Arbeidsmiljø	Dyrevern	Øko/miljømerking	Svarvillighet	Poeng	Totalvurdering
1	Gudbrandsdalens Uldvarefabrik	😐	😐	😐	😐	😐	18	😐
2	Stormberg	😐	😐	😐	😐	😐	22	😐
3	Filippa K	😐	😐	😐	😐	😐	23	😐
4	Polarn O Pyret	😐	😐	😐	😐	😐	25	😐
4	Nudiejeans	😐	😐	😐	😐	😐	25	😐
6	Blåkläder	😐	😐	😐	😐	😐	26	😐
7	Björn Borg	😐	😐	😐	😐	😐	28	😐
7	Helly Hansen	😐	😐	😐	😐	😐	28	😐
9	Bohus	😐	😐	😐	😐	😐	29	😐
9	Nike	😐	😐	😐	😐	😐	29	😐

Ikke besvart: Bergans, Ricco Vero, Levi Strauss, Kari Traa, Norrøna Sport, Puma, IC Companys.

Tekstilkjeder:

Rangering	Navn	Miljø	Arbeidsmiljø	Dyrevern	Øko/miljømerking	Svarvillighet	Poeng	Totalvurdering
1	Hennes & Mauritz	😐	😐	😐	😐	😐	18	😐
1	Lindex	😐	😐	😐	😐	😐	18	😐
3	Indiska	😐	😐	😐	😐	😐	23	😐
4	Bestseller*	😐	😐	😐	😐	😐	25	😐
5	Varner-Gruppen**	😐	😐	😐	😐	😐	28	😐
6	IKEA	😐	😐	😐	😐	😐	33	😐

Ikke besvart: Living AS, b. Young, KappAhl, Bogerud tekstil, Match, Teppeland, Kid Interiør, G-sport, Gina Tricot, Ferjer Jacobsen.
Ville ikke svare: Neste Stopp, Benetton
*=Vero Moda, name it, Jack & Jones, Selected, Vila og ONLY
**= Cubus, Dressmann, Carlings, Urban, Bik Bok, WOW, Vivikes, Living Large, Wearhouse, Volt, Solo, Levi's Store

😐 13-18 poeng 😐 19-28 poeng 😐 29-39 poeng

ern i tekstilbransjen:

A står til stryk

merkevarer og butikkjeder. Vurderingene bygger på det materialet selskapene har sendt til oss.

— Du har nå muligheter til å kle deg opp godt med økologiske og miljømerkede produkter, hvis du er bevisst og leter og spør litt. Men visse deler av bransjen sliter: I møbel og interiørbransjen og for ytterklær kan du dessverre med noen få unntak være sikker på at miljø- og arbeidsmiljøkrav kun er middels, at dyrevern overses og at økologiske/miljømerkede tekstiler er fraværende. Det trekker også ned at halvparten av interiørbedriftene vi kontaktet ikke tok seg tid til å svare, og dette gir liten trygghet for deg som forbruker, står det i rapporten.

Tommelen ned for IKEA, Nike og Bohus

IKEA, Nike, og Bohus havner nederst blant dem som svarte på undersøkelsen. De får middels score på krav og oppfølging av miljø og arbeidsmiljø, men står til stryk når det gjelder hensyn til dyrs velferd i produksjonen og utvikling av økologiske og miljømerkede varer. Her ligger de langt etter de beste. Det kvalifiserer for karakteren "dårlig" i undersøkelsen.

Hennes & Mauritz, Lindex og Gudbrandsdalens Uldvarefabrik kommer best ut. De ender alle alle karakteren på "bra", riktignok i den nedre del av skalaen for denne karakteren med sine 18 poeng. De stiller alle gode eller akseptable krav til sine hovedleverandører og har gode systemer for å kontrollere om kravene etterleves. De finner imidlertid fortsatt en del avvik og er derfor ennå ikke i mål. Hennes & Mauritz og Lindex har mesteparten av sin produksjon i land i Asia og har derfor valgt seg en vanskeligere oppgave enn Gudbrandsdalens Uldvarefabrik, som produserer alt i Norge.

Vold og slavelønn på H&M-fabrikk

Den gode rangeringen til tross, Hennes & Mauritz fikk en ny avsløring av overgrep og slavelønn i en av selskapets fabrikker i Bangladesh i forrige måned. Til den tyske dokumentarserien Report Maintz fortalte syersker som nylig har sluttet at de ble slått og tvunget til å jobbe overtid flere døgn i strekk. De skal også ha blitt tilbudt fordeler hvis de hadde sex med formannen på fabrikken. Saken viser at gode overordnede krav og kontrollrutiner overfor hovedleverandører ikke er nok til å sikre at tekstilene i denne delen av verden produseres på en forsvarlig måte.

Ting er ikke like rent og velstelt i alle ledd i tekstilindustrien. (Foto: Istockphoto.com)

Her er hovedkonklusjonene i rapporten:

• Miljø: Mange selskaper opererer nå med kjemikalielister med grenser for hvor mye som kan brukes av miljøskadelige stoffer og hvilke giftstoffer som ikke skal brukes i det hele tatt. Det er bra, men den manglende kontrollen med underleverandørene viser at det fortsatt er et stykke igjen før man får bukt med den lokale forurensningen i tekstilproduksjonen.

• Arbeidsmiljø. Oppsiktsvekkende mange selskaper opererer nå med en "code of conduct", det vil si et internasjonalt akseptert regelverk, hos sine hovedleverandører. Det er et stort skritt i riktig retning, sammenlignet med situasjonen for noen år tilbake. Noen arbeider også med arbeidsmiljøet nedover i produksjonskjeden, men flertallet gjør det ikke. Svar vi har fått indikerer at selskapene kjenner til barnearbeid og at det nå er flyttet nedover til underleverandører. Forbrukerne kan derfor ikke være sikre på at merkene og kjedene henter råvarer og materialer som er produsert under akseptable omstendigheter. Selv blant selskapene som kommer godt ut i vår undersøkelse kan det komme avsløringer av uverdige arbeidsforhold fordi markedet er så uoversiktlig.

• Dyrevern er det området kjedene og merkene har minst fokus på. Halvparten av merkene stiller svake dyrevernkrav og enda flere har dårlige kontrollrutiner. Det finnes merker og kjeder som står frem med et oppriktig engasjement for dyrs velferd, men vi må likevel konkludere med at de fleste ikke engang oppfyller minimumskravet for en skikkelig politikk mot dyreforsøk og pels fra pelsdyravl.

• Økologiske og miljømerkede varer. Undersøkelsen viser at vi står ved et brytningspunkt, hvor mange merker og kjeder nå er i ferd med å bygge opp et bredt vareutvalg av økologiske og miljømerkede varer. Her deler merkene seg i to omtrent like store grupper. På den ene siden finner vi merker som er i ferd med å utvikle et bra utvalg av økologiske/miljømerkede tekstiler. De har også gode planer for å videreutvikle tilbudet. Noen nærmer seg det punktet hvor store deler av hovedkolleksjonen er økologisk/miljømerket. På den andre siden ligger noen litt etter, mens overraskende mange knapt har noen satsning på dette.

Send en mobilhilsen til jul!

Gi en kveld med barnevakt: NATUR6 TIL 2225
Gi en tur på kino: NATUR7 TIL 2225
Gi en god middag: NATUR8 TIL 2225
Gi en overraskelseskveld: NATUR9 TIL 2225
(animasjoner)

Kr. 29 pr. nedlasting

Nyttårshilsen (animasjon) fra Miljøagentene: NATUR2 TIL 2225
Nyttårshilsen (animasjon) fra Naturvernforbundet: NATUR4 TIL 2225

Foto Fjellrev:Jon Østeng Hov/Naturvernforbundet

Julehilsen fra Naturvernforbundet (bilde): NATUR1 TIL 2225

Julehilsen fra Miljøagentene (animasjon): NATUR5 TIL 2225

Bilde: Jeg er medlem i Naturvernforbundet: NATUR14 TIL 2225

Ringetone: "Naturfag" fra Hank og Mari: NATUR15 TIL 2225

Bilde: Jeg er medlem i Miljøagentene: NATUR12 TIL 2225

Overskuddet går til kampanjen "Spar noe til oss" som er et samarbeid mellom Miljøagentene, Natur og Ungdom og Norges Naturvernforbund, derunder arbeid med å skape begeistring for naturmangfoldet og positive tiltak innenfor avfallsbehandling, ENØK og miljøvennlig transport.

NB! Dersom du er under 18 år, husk å spørre mor eller far før du laster ned! Hver nedlasting koster 29.-. For å sette opp MMS, ta kontakt med din telefonileverandør.

Ved spørsmål eller problemer med nedlastingen av bestilt produkt, ring Inpoc kundeservice på 815 73 573 (man-fre 9-15) eller send en e-post til kundeservice@inpoc.com. Hvis du ikke er over 18 år, spør foreldrene dine før du bestiller fra annonsen. Tjenesten er levert av Aspiro AS.

kort sagt

Think City skal settes inn i taxidrift i Trondheim. (Foto: Knut Bry)

Arter

En ny avtale skal gjøre at truede rovfugler får bedre beskyttelse. Norge har nå undertegnet avtalen "Agreement on African-Eurasian Birds of Prey".
— Rovfugler befinner seg på toppen av næringskjeden, og derfor er de gode indikatorer når noe går galt i naturen, sier seniorrådgiver Øystein Størkersen i Direktoratet for naturforvaltning (DN).

Det har blitt født minst 11 ulvevalper så langt i år, melder Direktoratet for Naturforvaltning. Ynglingene har skjedd i tre områder i Hedmark. Mens det i 2007 ikke ble påvist ynglinger av ulv i Norge, tyder alt på at det er født minst 11 valper i de tre revirene i 2008, skriver direktoratet.

Klima

Storbritannia har vedtatt en lov som forplikter landet til å kutte sine klimagassutslipp med 80 prosent innen 2050. Dermed blir landet det første i verden med et juridisk bindende lovverk om klimaendringer, melder NTB.

Det blir ingen statlige kjøp av klimakvoter i år, skriver VG. Regjeringen planla å bruke 505 millioner kroner på kjøp av FN-godkjente CDM-kvoter, men det blir det altså ikke noe av.
— Regjeringen var overoptimistisk da de trodde det var mulig å kjøpe så store kvoter i 2008, sier Pål Prestrud i CICERO.

Energi

Energibruken øker i bygg, boligblokker, kirker og hoteller, viser Enovas siste byggstatistikk. Rapporter fra 2401 ulike bygninger viser en på ingen måte positiv utvikling, skriver Dagsavisen. Energibruken i boligblokker økte med 8,5 prosent fra 2006 til 2007, mens i bygninger for religiøse aktiviteter økte energibruken med 1,9 prosent i samme periode.

Transport

Trondheim får Norges første elektriske taxier. Trøndertaxi har fått to biler fra den nye modellen til Think, og setter disse inn i ordinær taxitrafikk i trønderhovedstaden, melder Teknisk Ukeblad.

Personer

H.M. Kongen har utnevnt professor Ola M. Johannessen til Ridder av 1. Klasse av Den Kongelige Norske St Olavs Orden for sin innsats for klima- og polarforskning.
Det har i tildelelsen blitt lagt vekt på hans innsats i forbindelse med forskningen på polarhavene, og til hans bidrag til forståelsen av polarområdenes betydning for det globale klimaet.

Inge Lisenka Wallage, som har vært sjef for StatoilHydros kommunikasjon om deres internasjonale virksomhet, begynner å jobbe i Greenpeace, skriver Stavanger Aftenblad. Wallage har blant annet vært sentral i utviklingen av informasjonsstrategien til StatoilHydros oljesandprosjekt i Canada.

Denne havørnungen får nå bedre beskyttelse, gjennom en ny avtale Norge har undertegnet. (Foto: Jan Ove Gjershaug, NINA)

sitater

— De arbeider for å utrydde alle rovdyr i Norge. Det eneste de vil bevare er sau. Dette er så langt unna miljøvern det går an å komme. Det er en skam at de har klart å kuppe Stortinget nok en gang og fått støtte.
Kurt Oddekalv til VG etter at Folkeaksjonen Ny Rovdyrpolitikk fikk en million kroner av Stortinget.

— Som å dekke til tomatsuppe med sand.
Rune Haaland som aksjonerer mot den ene prammen som var på vei til deponiet utenfor Malmøykalven for å dekke til massene som er hentet ut fra indre Oslofjord. (Dagbladet)

— Slik får du en økobaby.
Overskrift på dagbladet.no. Det står merkelig nok ingenting om hvordan man har øko-sex for i det hele tatt å få laget øko-babyen.

— Jeg satte nesten morgenkaffen i halsen da jeg så den, og tenkte at dette måtte være et brudd på markedsføringsloven.
Leder av Natur og Ungdom, Ingeborg Gjærum, forteller om reaksjonen da hun så StatoilHydros miljøreklame til Dagbladet.no. Reklamen ble klaget inn til Forbrukerombudet, som mente at reklamen var villedende.

— Vi jobber med å skaffe alternativ transport, men det beste er selvfølgelig om togene går.
Informasjonsavdelingen i NSB må gjenta det som burde være en selvfølge til VG Nett.

— Jeg kan garantere at vi er med i en regjering dersom vi får 36,9 prosent.
SVs Audun Lysbakken vil ikke si til ABCnyheter hva som skal til for at SV skal fortsette i regjeringen, men våger seg utpå glattisen med å gjenta Thorbjørn Jagland.

Hva skjer i 2009?

Neste år ligger an til å bli et avgjørende år på miljøsida, både nasjonalt og internasjonalt. Forhandlinger om klimaavtale, stortingsvalg og ny presiden i USA gjør spenningen stor.

TEKST: **MARTIN ØDEGAARD**
mo@naturvern.no

Med klimatoppmøte i København, stortingsvalg og en lenge etterspurt naturmangfoldlov på trappene ligger 2009 an til å bli et avgjørende miljøår. Internasjonalt knyttes det spesiell spenning til klimatoppmøtet i København i desember, da en forpliktende klimaavtale forhåpentligvis vil komme på plass. Norges forhandlingsleder i de internasjonale klimaforhandlingene, Hanne Bjurstrøm, har allerede uttalt at 2009 kommer til å bli et år med svært hektisk møteaktivitet. Sverige har også formannskapet i EU i siste halvdel av 2009, og vil ventelig være en pådriver for å få en avtale på plass i København.

Valg med miljøfokus

Noen måneder før det braker løs i København er det stortingsvalg i Norge. Flere partier har varslet at klima og miljø kommer til å være sentrale saker under neste års valgkamp.

Gunnar Kvassheim, nestleder i Stortingets energi- og miljøkomité og miljøpolitisk talsmann i Venstre, tror absolutt at stortingsvalget i 2009 kommer til å dreie seg om miljø.

— Omstendighetene ligger veldig til rette for et miljøvalg i 2009.

Han mener at også finanskrisen kan være en medvirkende årsak til at miljø i enda større grad kommer på dagsorden.

— Finanskrisen vil gi muligheter til å bygge opp nye og bærekraftige løsninger, sier Kvassheim.

CO_2-håndtering

Han tror også at oljeleting i Lofoten og Vesterålen kommer til å bli et sentralt tema ved valget.

— Vi har tatt klart standpunkt mot oljeutvinning i Vesterålen og Lofoten, både av natur- og klimahensyn, og vi vil presse på for at også andre partier skal ta et like klart standpunkt i den saken, sier Kvassheim.

Ellers når det gjelder oljeforvaltning ønsker Kvassheim å få på plass CO_2-håndtering på Mongstad og Kårstø, og å sikre elektrifisering av sokkelen.

— Det er også viktig å få på plass en nasjonal strategi for havmølleproduksjon, sier han.

Når det gjelder samferdsel ser Kvassheim for seg tre områder hvor det er viktig å få på plass løsninger.

— Det er kollektivtrafikk, smartere biler og mer miljøvennlig drivstoff.

Kvassheim sier at han ønsker seg fullt miljøtrykk neste år.

— Regjeringen må skjerpe egne målsettinger, og bli mer radikale på egne vegne. De må huske på at klimameldingen som kom i fjor sommer var startstreken, ikke målstreken, avslutter Kvassheim.

Til København!

Etter at det norske valget er over, er det Danmarks hovedstad som havner i fokus for klimakampen. Bård Lahn, rådgiver i Naturvernforbundet sier at veldig mye oppmerksomhet kommer til å bli rettet mot København.

— Møtet i København vil bli veldig viktig for verdens klimainnsats etter 2012, og det er viktig for om man fortsatt kan håpe på å nå togradersmålet, sier han.

Lahn sier at dersom det blir underskrevet en avtale i København, kommer den neppe til å bli veldig detaljert.

Andre saker det knytter seg spenning til internasjonalt er USAs nye president, hvilke saker han først velger å ta tak i og hvor fort det eventuelt går.

— Det er også spennende å se om USA får på plass en nasjonal klimalov med mål for nasjonale utslipp. Om USA får gjennom en nasjonal lov vil det fjerne en unnskyldning for ikke å gjøre noe for andre land, som for eksempel Kina eller Japan, sier Lahn.

Olje og transport

Selv om toppmøtet blir viktig, tror ikke Lahn at det er det viktigste

Københavns nye metro går rett fra sentrum til hovedområdet for neste års klimaforhandlinger. Danske myndigheter har akkurat vedtatt å utvide byens metrosystem med en ny linje med 17 stasjoner, til en pris av cirka 15 milliarder danske kroner. (Foto: Ørestadsselskabet)

Bella Center i Ørestaden utenfor København blir sentrum for neste års klimaforhandlinger. (Foto: WoCo)

som skjer for norsk klimapolitikk. Han sier det vil ha effekt på Norges langsiktige mål, men ikke så mye mer.

I det norske stortingsvalget trekker han fram to saker som han tror blir viktige.

— Det er spesielt oljepolitikken og samferdselspolitikken. Oljeutvinning i Lofoten kan komme til å bli en viktig sak i valgkampen, spesielt om man får en diskusjon om hvor lenge man skal basere seg på oljeutvinning. Da klimameldingen kom, så sa alle partiene at dette bare var begynnelsen, det måtte sterkere tiltak til, sier Lahn, og peker på en utfordring for miljøbevegelsen.

— Vi må peke på at Norge har satt seg gode mål, og gjort mye bra i miljøsammenheng, som for eksempel regnskogmilliardene. Men samtidig må vi få fram at det aldri har vært større nasjonale utslipp enn nå, sier Lahn.

Han mener Arbeiderpartiet er radikale i overordnede mål, men ikke når det gjelder praktisk gjennomføring.

2010-målet oppgis?

Valg og internasjonale klimaforhandlinger er ikke det eneste som skjer i 2009. Stortinget har forpliktet seg til å stanse alt tap av biologisk mangfold i Norge innen 2010, og budsjettet som legges i 2009 er siste sjanse til å adressere problemet. Direktør ved Fritjof Nansens institutt og tidligere direktør i Direktoratet for Naturforvaltning, Peter Johan Schei, har ikke stor tiltro til at man klarer å nå målet.

— Vi er vel nokså klar over at dette målet ikke vil bli nådd. Vi har etterlyst denne loven i lang tid, og synes at det har vært mange unødvendige forsinkelser, sier han.

Schei sier at tyskerne, som har formannskapet i konvensjonen for biologisk mangfold, har antydet at man må se utover 2010-målet.

— Man må se på hvordan man skal sette neste målsetting, og hva den skal være.

Bredere perspektiv

Schei etterlyser også at man ser klimaproblematikken i et langt større perspektiv.

— Min personlige bekymring er at det er for lite fokus på den totale miljødebatt. Debatten har blitt skeiv, og det er for mye fokus på klima og kvotehandel. Det er viktig å få fram større bredde, for eksempel i koblingen mellom direkte påvirkning på natur og hva som skjer i klimasammenheng.

kalender

8. – 11. januar:
Natur og Ungdoms landsmøte
Haugetun folkehøgskole, Fredrikstad
www.nu.no/landsmote

18. – 23. januar
Arctic Frontiers forskerkonferanse
Det internasjonale polaråret (IPY)
Norsk polarinstitutt, Tromsø

14. – 20. februar
Internasjonal fjellrevkonferanse
Vålådalen fjellstasjon, Sverige
Arr.: NINA m.fl.

26. – 27. februar
Forskerspirer i barnehagen
- natur, miljø og teknikke for barnas skyld
Universitetet i Oslo
Arr.: Utdanningsforbundet, Naturfagsenteret og NAROM

23. mars:
"Liv laga"
Konferanse om naturmangfold i kommunene
Oslo, sted annonseres senere.
Arr.: Miljøverndepartementet

21. – 23. august
Landsmøte Norges Naturvernforbund
Bergen, sted annonseres senere.
Arr. Norges Naturvernforbund

Oljeutvinning i farvannene utenfor Lofoten og Vesterålen spås av mange å bli en stor konfliktsak neste år. (Foto: Arkadiusz Stachowski/Istockphoto.com)

Miljøjournalen

Tegn abonnement på www.miljojournalen.no

Ett blad i 2009

Miljøjournalen og Natur & miljø slås sammen, og vil i 2009 bli ett blad. Det nye bladet skal ta med seg det beste fra begge, og vil bli distribuert til både medlemmer i Norges Naturvernforbund og abonnenter.

TEKST: **KRISTIAN S. AAS**
ka@naturvern.no

Fra neste år inngår Miljøjournalen i Norges Naturvernforbunds nye medlemsblad. (Foto: Martin Ødegaard)

I 19 år har Norges Naturvernforbund utgitt et eget nyhetsblad. Natur & miljø Bulletin ble startet i 1989, og var lenge en av de viktigste kildene for miljøstoff for byråkrater, politikere, forskere, miljøorganisasjoner og andre som var interessert i et fagfelt som av mange ble sett på som litt spesielt.

Ny start i 2005

Midt på 2000-tallet hadde internettbølgen overtatt markedet for raske, små nyhetssaker på papir. Natur & miljø Bulletin ble i januar 2005 til Miljøjournalen, som fikk mer bilder, lengre reportasjer, større temadeler og flere egenproduserte nyhetssaker. Bladet rakk altså fire år på egen hånd før det nå går inn i Naturvernforbundets medlemsblad.

Seks årlige utgaver

Utgiveren Norges Naturvernforbund ønsker fremover å satse på ett blad, med én profil. Hvorvidt et av de gamle navnene beholdes, eller det nye bladet får et helt nytt navn, er ikke avklart, men det er bestemt at bladet skal komme ut med seks utgaver neste år.

Natur & miljø Bulletin gikk inn i Miljøjournalen i 2005. Det hadde da utkommet siden 1989. Nå går Norges Naturvernforbund over til å produsere kun ett blad.

Dagens abonnenter på Miljøjournalen vil få tilbud om å abonnere på det nye bladet, som vil inneholde både aktualiteter, reportasjer og organisasjonsstoff.

MILLIONHJELP
mot avskoging

Foto: Achim Prill/istockphoto.com

Over de neste fem årene risler Norge 500 millioner kroner over skogene i Tanzania. Det vil hjelpe Oscar Lema og miljøorganisasjonen TaTEDO i deres kamp mot avskoging og fattigdom.

Forestill deg et samfunn der barn ser elektrisk lys for første gang og hvor den daglige innsankingen av ved er en sosial møteplass for unge masaier. I Tanzania har ikke den moderne verden satt sine spor særlig langt utenfor de store byene, og lokalbefolkningen har et forbruk som ville redusert våre utslipp av klimagasser dramatisk om vi hadde gjort som dem. Men det er én naturressurs den jevne tanzanianer bruker for mye av. Trær. Der det ikke er elektrisitet, brukes trekull til matlagingen, i Tanzania som i store deler av Afrika ellers. Og det går hardt ut over skogene.

50 prosent til trekull

— Mer enn halvparten av trærne som hogges i Tanzania går til produksjon av trekull. Med nye forbedrede ovner kan vi redusere avskogingen betydelig, sier Oscar Lema.

Skogene dekker nå cirka 40 prosent av Tanzanias totale landareal. Mellom 1990 og 2005 mistet landet hele 15 prosent av sine skoger, eller 61 840 kvadratkilometer. Det tilsvarer over 400 områder på størrelse med Trillemarka. Tar man med såkalte "woodlands", det vil si områder der trærne ikke står så tett, har landet mistet 37,4 prosent av skogen og skoglignende områder.

To fluer i ett smekk

Lema mener at det er mulig å redde skogen samtidig som man hjelper folk ut av fattigdommen.

— Målet vårt er å øke levestandarden til folket ved å gi dem tilgang til bærekraftig teknologi. På den måten kan vi redusere fattigdommen samtidig som vi bedrer miljøet, sier Lema.

TaTEDO jobber for å bytte ut de tradisjonelle trekullovnene med nye og langt mer effektive ovner. I tillegg har organisasjonen utviklet en ny metode for produksjon av trekull som gjør at man får 30-40 prosent mer energi ut av det. TaTEDO er også engasjert i en rekke prosjekter for utbygging av solenergi, små vannkraftverk og bioteknologi. Lokal tilpasning og opplæring er en stor og viktig del av organisasjonens arbeid.

Masaier med for god tid

— Noen ganger kan man trå feil. Et sted ga vi et masaisamfunn bedre ovner. Det førte til at mennene ikke trengte å bruke så lang tid på den daglige vedsankingen. Det likte de dårlig, for vedsankingen var viktig for det sosiale fellesskapet. Derfor er vi opptatt av å samarbeide med lokalbefolkningen og ta dem med på hele prosessen, sier Lema.

Avskogingen utgjør en direkte trussel mot Tanzanias enestående artsmangfold. Ifølge World Conservation Monitoring Centre har Tanzania 1898 registrerte amfibier, fugler, pattedyr og reptiler. Godt over hundre av dem er utrydningstruet og 170 finnes bare i Tanzania. Landet har over 10 000 kjente karplanter, hvorav 14,6 prosent står på Den internasjonale naturvernunionens (IUCN) rødliste.

TaTEDO samarbeider nå med Norges Naturvernforbund og Lema var nylig i

Foto: Tor Bjarne Christensen

Norge for å utvikle samarbeidet videre. Den norske regjeringens millionsatsing i Tanzania vil bety mye i det videre arbeidet mot avskogingen, ifølge Lema.

Partnerskap for skog og klima

Norge inngikk tidligere i år en partnerskapsavtale med Tanzania om skog og klima. Fra 2009 og fem år fremover skal Norge bruke 500 millioner i landet. Pengene skal blant annet gå til forskning, utvikling av pilotområder for redusert avskoging og utvikling av teknologi.

Lema forteller at deler av den norske støtten skal gå til et prosjekt for planting av trær til energiproduksjon. Prosjektet er omfattende og dekker hele 500 hektar.

— Jeg er veldig optimistisk. Vi er på rett spor, og den norske støtten hjelper oss videre, sier Lema.

● **Tekst: Tor Bjarne Christensen**

AS BATTERIRETUR®
- Vi tar produsentansvaret på alvor

www.batteriretur.no

Fotokonkurransen

Gufs, høstvær! Fuktig, regntungt og klamt, men høsten kan også være klart lys, fargespill, matauk og gnistrende naturopplevelser. Bidragene denne gangen spente over hele spekteret, og juryen falt ned på den regntunge siden av gjerdet.

***VINNER:** Helge Sunde fra Ulset er en fast innsender, som stadig leverer bilder av høy kvalitet. Intet unntak denne gangen, og dette var det bidraget som svarte best til temaet høstvær.*

Bli med i fotokonkurransen!

Neste tema: Frost

Alle premierte får en termos fra Norges Naturvernforbund. Vinneren får i tillegg et bokgavekort på 500 kroner.
Slik kan du delta:

- Send maksimum tre bilder i jpg-format til redaksjonen@naturvern.no.
- Størrelsen på den samlede e-posten kan ikke overstige 10 Mb. Gjør den det, må forsendelsen deles opp.
- Skriv «fotokonkurranse» i emnefeltet.
- Skriv gjerne et par ord om hvor bildet/bildene er tatt, sammen med navn og adresse.
- Bildet/bildnee må være hos oss innen 10. november 2008.
- Av praktiske årsaker tar vi kun imot digitale bilder, sendt på e-post.

***PREMIERT:** Sissel Grøtteland Vikeså fra Vikeså har vært på fjelltur i oktober, og bringer denne snøfylte høstskildringen fra Saltbekkmyra på Stavtjørn.*

NORGES NATURVERNFORBUND MEDLEMSBU

Ull-lue
med logo

239,-

Ullgenser
med logo
Eplegrønn

719,-

Ullgenser
med logo
Skogsgrønn

719,-

100% økologisk bomull

T-skjorte for barn
Svart, brun eller blå

150,-

Ullgenser
med ull fra
spælsau

Lyngør Trikotage

1432,-

Alle de oppgitte priser er medlemspriser. Ikke-medlemmer bet

TIKK | www.naturvern.no/butikk

T-skjorte fra Miljø-agentene, for barn

125,-

Termos, 0,5 ltr (til venstre)
Termokopp (til høyre)

295,-

215,-

369,-

Energifrigjøringspakke:
6 lyspærer, to av hver
Sparer 50-80% energi
I samarbeid med Philips, cirka 50% reduksjon i forhold til normalpris

aler cirka 25% mer.

Andre produkter:

Refleksvest med logo	120,-
Plakat, fisker, Norskekysten	148,-
Fugleplakat: Vinterfugler, trekkfugler, ugler eller rovfugler, per stykk	48,-
Norsk natur-Farvel?, bok	295,-
Bordbrikke med fugler, sjøfugler, fisker eller blader, per stykk	40,-
CD med fuglesang, 2CD, 197 arter	236,-

Alle produkter kan også bestilles i nettbutikken, www.naturvern.no/butikk. Der kan du betale direkte med VISA/MasterCard, noe som reduserer forsendelsesgebyret til 45,-

Julegavekort: Klipp ut og gi bort til venner og familie. Når de har valgt produkter, betaler du til medlemspris.

Til: _____

Fra: _____

Du kan handle varer for kr. _____ i Naturvernbutikken, jeg betaler!
Se varene på www.naturvern.no/butikk

Til: _____

Fra: _____

Du kan handle varer for kr. _____ i Naturvernbutikken, jeg betaler!
Se varene på www.naturvern.no/butikk

Bestillingskupong

Sendes til:
Norges Naturvernforbund, salgsavdelingen
Solveien 4, 3770 Kragerø

Antall:

	Ull-lue, farge:_____
	Ullgenser, eplegrønn. str:_____
	Ullgenser, skogsgrønn. str:_____
	Spælsaugenser, str:_____
	Barne-t-skjorte, farge og str:_____
	Miljøagent-T-skjorte, str:_____
	Termokopp
	Termos

	Jeg er medlem i NNV

	Energifrigjøringspakke
	Refleksvest, str: _____
	Plakat, fisker, Norskekysten
	Fugleplakat, type:_____
	Bordbrikke, type:_____
	Plakat, Norskekysten
	Norsk natur — farvel, bok
	Fuglesang-cd

Forsendelsesgebyr 80 kroner. Faktura sendes med pakke.

Navn:_____

Adresse:_____

Postnr./sted:_____

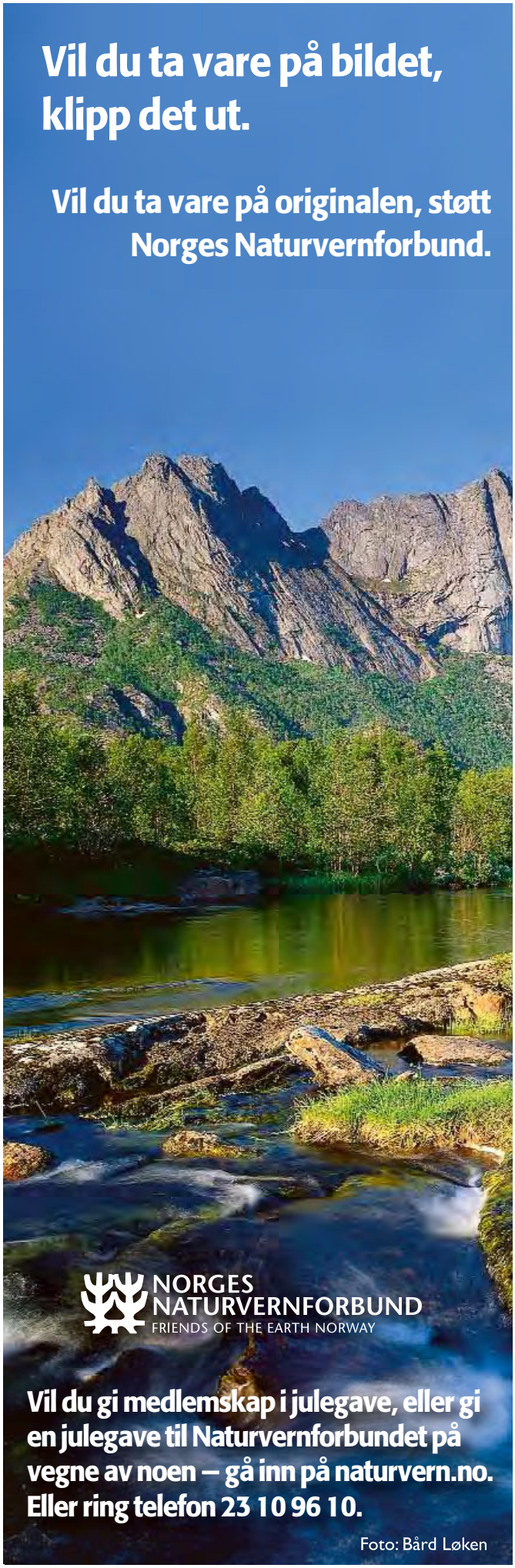

Julegaven

Naturkalenderen 2009:

Naturmangfold

Tolv praktbilder tatt av kjente naturfotografer. Viser bredden i norsk arts- og naturmangfold. Flott som julegave, flott på din egen vegg.

Priser

Ikke-medlemmer:	198,- / stk + porto/eksp
Medlemmer:	148,- / stk + porto/eksp

Kvantumsrabatter

5 - 9 eks:	120,- per stk, + porto/eksp
10 - 25 eks:	105,- per stk, + porto/eksp

Porto/ekspedisjon

Betaling med faktura kr 80,- per bestilling, ved betaling med kort kr 45,- (Valgmulighet i nettbutikk.) Bestilles på: www.naturvern.no/butikk, på e-post: salg@naturvern.no eller på tlf 23 10 96 10.

www.naturvern.no
tlf. 23 10 96 10

● BUSKERUD

Skogen brenner!

Hvordan en skogbrann kan vendes til noe positivt

Dette er historien om skogbrannen som resulterte i at Naturvernforbundet, Turistforeningen og kommunens politikere og administrasjon gikk sammen om å drøfte hvordan brannflata skulle forvaltes – og kom fram til felles forståelse.

Dagen er søndag 8. juni 2008. Stedet er Hyllåsen på Konnerud i Drammen. Drammenserne ser at røyken velter opp over åskammen. Brannhelikopter og store mannskaper settes inn for å begrense brannen, og ikke minst hindre den i å nå tettbebyggelsen på Konnerud. Mye vind og ulendt terreng gjør arbeidet vanskelig. Brannen pågikk i 8 dager, og totalt 250 dekar skog ble skadet eller berørt i en av de største bynære brannene her i landet på mange år.

Positive sider ved skogbrannfeltet

I forhold til vår bruk av skog oppfattes skogbranner generelt som negativt. Når brannen ødelegger verdier for skogeiere, truer hus og hytter og sikkerheten til beboerne i områdene rundt, kan det være vanskelig å se de positive sidene ved en skogbrann.

Satt av som brannskog

Brannflata på Hyllåsen tilhører i det alt vesentlige Drammen kommune. I henhold til kommuneplanen og reguleringsplanen for området er cirka halvparten av brannflata regulert til boligformål, og cirka halvparten er regulert til friluftsområde.

I tillegg benytter Drammen kommune Levende Skog-standarden i sin miljøsertifisering, en standard som gir føringer for sikring av brannpåvirket skog. Kravpunktet skal sikre livsbetingelser for arter som er mer eller mindre avhengige av brent skog som livsmiljø. På denne bakgrunn gikk politikerne og administrasjonen inn for å avsette halvparten, ca 125 da, til brannskog. Forutsetningen for denne beslutningen var imidlertid at det ikke kom protester eller innsigelser fra Naturvernforbundet i Drammen og Drammens og Oplands Turistforening. Begge organisasjonene ble umiddelbart etter at brannen var slukket invitert til befaring og drøfting av tiltak, og begge sluttet seg til planene som var lagt fram.

Brannskog som unikt naturdokument og attraksjon

Naturvernforbundet er overbevist om at brannområdet på Konnerud kan bli en viktig biotop i kommuneskogen, et unikt naturdokument, en uvanlig opplevelsesskog for byens befolkning og et interessant område i undervisnings- og forskningssammenheng.

Mange arter av planter, sopp og insekter begunstiges av skogbrann, og noen arter finnes nesten utelukkende på brannflater. Mange rødlistearter vil kunne finne livsmiljøer i brannarealet på Konnerud. De endrede næringsforholdene og miljøforholdene fører til endringer i vegetasjonen på bakken.

Med unntak av et felt i Maridalen i Oslo er det få lett tilgjengelige områder der man ved selvsyn kan observere og oppleve de endringene en skogbrann fører med seg. Områdets beliggenhet på Konnerud gjør det derfor unikt i forsknings- og undervisningssammenheng. Området kan gi skolene i Drammen muligheten til å besøke et av landets få urørte brannområder for å lære mer om skognaturen. Området er også lett tilgjengelig for forsknings- og universitetsmiljøene i Oslo og på Ås, samt høyskolene i regionen.

Noe rydding måtte utføres etter skogbrannen for å gjøre området trygt å ferdes i.

Brannskog er et sjeldent naturdokument i tilgjengelige skogområder i Norge.

● Gjesteskribent: Per Valset, Naturvernforbundet i Drammen

● OPPLAND

Stor-lokallag i Nord-Gudbrandsdalen

Nord-Gudbrandsdalen har blitt opprettet som nytt lokallag i Naturvernforbundet, og John Steine er valgt til leder. Lokallaget har nesten hundre medlemmer, og er sammenslått av tidligere lokallag i fem kommuner.

Steine forteller at den viktigste bakgrunnen for å slå sammen lagene er at det skjer svært mye i distriktet.

— Vi er blant de områdene i Norge som har mest vernet areal, og vi føler at vi har et ansvar for å hindre unødvendige inngrep, sier han.

Steine sier at de også er høringsinstans for den nye nasjonalparken, Breheimen.

— Det er viktig at vi kan være med på å påvirke hvilke områder som kan innbefattes, spesielt i randsonene, sier han.

Han sier at de også kjemper for å verne Gudbrandsdalslågen, som Fylkesmannen i Oppland har tatt initiativ til.

● SENTRALT

Mest synlige organisasjon

Naturvernforbundet, sammen med Norsk Folkehjelp, topper listen over de mest synlige miljø- og utviklingsorganisasjonene i media det siste året. Undersøkelsen går fra 17. november 2007 til 18. november 2008, og Naturvernforbundet har i det tidsrommet over 8500 omtaler, skriver Ny Tid.

Dette er første gang Naturvernforbundet topper en slik liste, og de har Bellona og Natur og Ungdom bak seg på de neste plassene.

● TRØNDELAG

Pris til Nyrønning

Olav Nyrønning ble i slutten av november tildelt Trøndersk Natur- og miljøpris for 2008. Prisen ble overrakt av Janne Solli, direktør i Direktoratet for Naturforvaltning.

Nyrønning har vært aktiv i lokalt naturvernarbeid i over 30 år. Engasjementet hans for å bevare fjellreven som et innslag i norsk fjellnatur er en særskilt grunn til at han nå er tildelt Trøndersk Natur- og miljøpris.

● HEDMARK

Stort rovdyrseminar

Foto: Neal McClimon/istockphoto.com

Naturvernforbundet holdt i midten av november rovdyrseminar med over hundre deltakere på Hamar. Seminaret fokuserte spesielt på det å leve med rovvilt, ulv i Skandinavia og hvordan man skal drive med beitedyr i områder med rovvilt. Blant deltakerne var både politikere, beitebrukere, jegere, interesseorganisasjoner, kommuner, studenter, privatpersoner og representanter fra offentlig forvaltning. Foredragene fra seminaret er lagt ut på forbundets hjemmesider www.naturvern.no.

● NORDLAND

Reddet Saltstraumen

Saltstraumen, kjent som verdens sterkeste malstrøm, har vært truet av hyttebygging i strandsonen. I april i år ga bystyret i Bodø klarsignal til planene.

Norges Naturvernforbund markerte sin motstand ved blant annet å sende en skriftlig klage til Miljøverndepartementet. Nå har departementet og Erik Solheim behandlet saken ferdig, og kommet fram til at tilgangen til fri ferdsel og naturverdiene er så viktig at planene om hyttebyer må skrinlegges.

Foto: Saltstraumen for alle

Knaplundbukta ved Saltstraumen er reddet fra utbygging.

— Vi ser på dette som en klok avgjørelse som fremtidige generasjoner vil få svært stor glede av. Nå slipper vi stengsler for allmennhetens frie ferdsel til dette flotte området, understreker leder Lars Haltbrekken.

Et lite stykke Norge – et stort jafs av verdenshavene

Norsk oppdrettslaks spiser mer fisk enn den samlede produksjonen av menneskemat i norsk sjømatnæring. I løpet av 2007 spiste oppdrettslaksen i Norge 2,5 millioner tonn villfanget fisk, mens den totale norske innenlands produksjonen av sjømat til mennesker var på 2,3 millioner tonn. Vår fiskeripolitikk er den stikk motsatte av Jesus sin for 2000 år siden.

Norge fisket i 2007 1,5 millioner tonn fisk, reker og skalldyr til konsum og 870 000 tonn til fôr. Den norske oppdrettsproduksjonen var på knapt 830 000 tonn. For å fore opp denne oppdrettsfisken gikk det med rundt 2,5 millioner tonn villfanget fisk. Mye av dette er importert. Norge var netto forbruker av nesten 200 000 tonn fisk.

Fiskene som males opp til laksefôr har noe felles. De er alle feite stimfisker. Disse fiskeslagene er den store omformeren i de marine økosystemene. De gjør plankton om til mat for fugl, fisk og sjøpattedyr. Bare få arter kan spise plankton direkte, blåhval og hvalhai er et par av dem. Resten: torsk, sverdfisk, lundefugl, spekkhogger, oter og de fleste andre, er avhengig av at stimfiskene er der i store mengder.

Fiskeriministeren delte nylig ut 65 nye konsesjoner for oppdrett av laks, ørret og regnbueørret. Regjeringens plan er at det skal deles ut nye konsesjoner hvert år i takt med veksten i markedene. Markedet skal altså avgjøre volumet på norsk oppdrettsnæring og dermed vårt behov for andre lands fôrfiskressurser.

Dette markedet er jo som kjent en lett påvirkelig organisme. Norsk laks konkurrerer med annen fisk, blant annet vår egen villfisk og kjøtt, særlig kylling på det internasjonale matvaremarkedet. Hvem som vinner avgjøres av pris, smak, helseeffekt og ikke minst image.

Prisen på oppdrettslaksen er i stor grad bestemt av prisen på fôr. Så lenge den norske laksen kan betale mer for sardinene enn kystfolk i Chile, vil vår oppdrettsnæring fortsette å øke og villfisk, fugl, hval og chilenere vil få redusert sin tilgang på fisk.

For å sørge for at laksen har denne kjøpekraften har Norge etablert et omfattende nettverk av laksepushere. Grunnsteinen i systemet er Eksportutvalget for fisk. De har ansatte ved norske utenriksstasjoner, med titler som markedsrådgivere for fiskerisaker og lignende. Deres hovedoppgave er å selge laks. Det reiser ikke en minister, en kongelig, en kunstner eller idrettsutøver utenlands uten laks i lomma. Hvem har lagt strategien? Hvem bestemmer at vi ikke heller skal selge sei på denne måten? Sei som vi vant kokke-VM med, som vi har mer av enn vi klarer å selge, som er miljøvennlig fordi vi ikke trenger å importere fôr.

Lars Haltbrekken
leder, Norges Naturvernforbund

To argumenter er i ferd med å slå hverandre i hjel – laks er sunt og laks bidrar til å gi verden sjømat. Som nevnt spiser laksen tre ganger så mye fisk som den gir. Dette fordi den trenger fiskeolje for å bli sunn. Industrien argumenterer med at de trenger mindre fisk i foret nå enn tidligere. Dette er sant og det vises på laksen. Andelen sunn fiskeolje er halvert de siste ti årene.

Så da gjenstår hovedspørsmålet; hvem har bestemt at laks skal være synonymt med Norge? Hvem har gjort den til nasjonalfisk? Og til sist: når vil verden si stopp?

Når vil vi få høre noen si: Dessverre Norge, vi ser ingen grunn til at dere skal bruke fisk dere ikke har til å produsere laks som vi ikke ønsker for å tjene penger dere ikke kan bruke fordi dere har press i økonomien.

Sorry.

NORGES NATURVERNFORBUND

Grensen 9b
0159 Oslo, Norge
(i Oslo sentrum, ved T-bane Stortinget, utgang Akersgata)
Bankgiro: 7874 05 56001
Tlf: 23 10 96 10
Faks: 23 10 96 11
E-post: naturvern@naturvern.no
Internett: www.naturvern.no
Medlemskontingent:
Ny medlem 200,-, hovedmedlem kr 350,-
Pensjonister og studenter: kr 175,- ny medlem 100,-
Familiemedlemskap (ev. inkl. ett medlemskap i Miljøagentene): kr 420,- nye medlemmer 300,-
Student-/pensjonistfamilie (ev. med Miljøagentene): kr 200,-
Livsvarig medlemskap (inkl. Natur & miljø): kr 7000,-
Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det lokal- og fylkeslag vedkommende sokner til.

ØSTFOLD: *Postadr.*: Postboks 220, 1702 Sarpsborg. *Besøksadr.*: Fylkeshuset i Sarpsborg. *E-post*: nio@naturvern-ostfold.no, *Web:* www.naturvern.no/ostfold. *Leder*: Ragnar Johnsen, *Tlf*: 69 13 21 34

OSLO OG AKERSHUS: *Post- og besøksadr.:* Maridalsv. 120, 0461 Oslo. *Tlf:* 22 38 35 20, *Faks:* 22 71 63 48, *E-post:* noa@noa.no, *Web:* www.noa.no. *Kontaktperson:* Laila Holmen, *E-post: laila@noa.no*

HEDMARK: *Postadr.:* Postboks 139, 2301 Hamar. *E-post:* hedmark@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/hedmark. *Kontaktperson:* Lars Mæhlum, *Tlf:* 454 26 877

OPPLAND: *Postadr.:* Postboks 368, 2601 Lillehammer. *E-post:* oppland@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/oppland. *Leder:* Kjell Fredrik Løvold, *Tlf:* 91 89 47 51 (m), *E-post:* kjefre@online.no

BUSKERUD: *Postadr.:* 3322 Darbu. *Tlf:* 32 75 05 04, *Faks:* 32 75 84 91. *E-post:* buskerud@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/buskerud. *Fylkessekr.:* Per Øystein Klunderud

VESTFOLD: *Postadr.:* v/Hans Ivar Nesse, Nedre Fjellterr. 13, 3157 Barkåker. *E-post:* vestfold@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/vestfold. *Kontaktperson:* Hans Ivar Nesse. *Tlf:* 33 31 33 42

TELEMARK: *Post- og besøksadr.:* Vetle Mulesv. 16, 3944 Porsgrunn. *Tlf:* 35 55 79 54, *E-post:* telemark@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/telemark. *Leder:* Tormod Svartdal

AUST-AGDER: *E-post*: austagder@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/aust-agder

VEST-AGDER: *Postadr.:* Postboks 718, 4666 Kristiansand. *Tlf:* 38 02 52 04, *Fax:* 38 02 46 33, *E-post*: vestagder@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/vest-agder. *Leder:* Torbjørn Fredriksen. *Tlf:* 38 26 13 49

ROGALAND: *Postadr.:* Postboks 441, 4002 Stavanger, *Besøksadr.:* Sandvigå 24, Stavanger. *Tlf:* 51 52 88 11, *Faks:* 51 52 88 15, *E-post:* rogaland@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/rogaland Daglig leder: Erik Thoring

HORDALAND: *Postadr.:* Postboks 1201 Sentrum, 5811 Bergen, *Besøksadr:* Jacobsfjorden, Bryggen, Bergen. *Tlf:* 55 30 06 60, *Faks:* 55 30 06 50, *E-post:* hordaland@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/hordaland Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE: *Postadr.:* Postboks 470, 6853 Sogndal. *E-post:* sognfjordane@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/sognogfjordane *Fylkessekretær:* Lin H. Finjord, *Tlf:* 971 52 859

MØRE OG ROMSDAL: *Postadr.:* v/Øystein Folden, 6630 Tingvoll. *E-post:* moreromsdal@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/moreogromsdal. *Leder:* Øystein Folden, *Tlf:* 71 53 33 31, 918 12 542

SØR-TRØNDELAG: *Post- og besøksadr.:* Sandgata 30, 7012 Trondheim. *Tlf:* 73 51 52 24, *Faks:* 73 51 27 27, *E-post:* sortrondelag@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/sor-trondelag.

NORD-TRØNDELAG: *Postadr.:* Postboks 132, 7702 Steinkjer. *E-post:* nordtrondelag@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/nord-trondelag. *Leder:* Per Flatberg, *Tlf:* 90 51 50 46

NORDLAND: *Postadr.:* Postboks 1447, 8602 Mo i Rana. *E-post:* nordland@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/nordland. *Leder:* Erling Solvang, *Tlf.:* 95 25 40 75

TROMS: *E-post:* troms@naturvern.no. *Web:* www.naturvern.no/troms

FINNMARK: *Postadr.:* Postboks 1176, 9504 Alta *E-post:* finnmark@naturvern.no, *Web:* www.naturvern.no/finnmark. *Leder:* Dag T. Elgvin, *Tlf*: 784 32 011

BARENTSHAVKONTORET: *Postadr.:* Postboks 10, 8082 Leines. *Kontaktperson:* Gunnar Album. *E-post:* album@online.no, *Tlf:* 75 77 84 10, *Faks:* 75 77 84 74

NATUR OG UNGDOM: *Postadr.:* Postboks 4783 Sofienberg, 0506 OSLO, *Besøksadr.*: Torggata 34, Oslo, *E-post:* info@nu.no, *Tlf:* 23 32 74 00, *Faks:* 23 32 74 10. *Leder:* Ingeborg Gjærum

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. Tlf. 23 10 96 10/15. E-post: sa@naturvern.no

Julegaven som varer et helt år!

Miljøagentene er barnas miljøvernorganisasjon.
Vi gir barn miljøtips, tilbyr mye moro og aktiviteter med mening

Du betaler vi sender julegaven!

Meld inn miljøagenten på www.miljoagentene.no

Har dere registrert en miljøagent?

Har dere et familiemedlemskap i Norges Naturvernforbund?
Da kan husstanden registrere **ett barn** i Miljøagentene uten ekstra kostnader. Miljøagentene sender ut Miljøagentrapporten seks ganger i året, og vi tilbyr masse spennende aktiviteter året rundt, spesielt der vi har lokallag.

Registrer din miljøagent på www.miljoagentene.no.
Husk navn, fødselsdato og adresse, og oppgi at dere er familiemedlemmer i Norges Naturvernforbund i feltet "Vervet av"

MILJØAGENTENE
BARNAS MILJØVERNORGANISASJON

Bli miljøagent her
www.miljoagentene.no

Julegavetips for miljøagenter

Sliter du med å finne ut hva du skal gi bort i julegave? Her gir vi deg noen fine tips! Noen gaver er både gratis og miljøvennlige.

Gi bort opplevelser og tid i julegave!

Hva med å lage et fint kort og gi bort tjenester? Snømåking, gå en tur med hunden, rydde opp, støvsuge, gå på kino, synge en sang, ideene er mange. Men husk du må holde hva du lover!

Hva med å lage en kalender?

Har du tilgang til Internett så finner du mange kalendere der.
Tegn tegninger til hver måned eller finn fram fine fotografier og lim på kalenderen. Da vil den du gir det til, helt sikkert bli kjempeglad!

Innrammede tegninger.

Dette er bestemor-klassikeren, og alltid en suksess.
Fungerer best hvis det er dine egne tegninger og ikke kameratens…

Dekorer fyrstikkesker.

Du blir husket hver gang fystikkesken er i bruk!
Ikke akkurat en spennende gave i seg selv, men de kan bli fine hvis du dekorerer med for eksempel stoff, glitter, glansbilder og kanskje maler noe på i tillegg. Prøv å blande melis og vann med farge og se hvor fint det blir når du dekorerer fyrstikkesken med det.

Lag stearinlys.

Drypp dine egne lys av gamle lysrester. Spør noen voksne om hjelp.
Eller spør om mor eller far kan gå innom en hobbybutikk og kjøpe gelemasse til lys, Da kan du sammen med en veke, putte granbar eller annen pynt i bunnen i et fint glass eller boks og helle gelemassen over. Super gave å gi bort!

Bli miljøagent her
www.miljoagentene.no

MILJØAGENTENE
BARNAS MILJØVERNORGANISASJON

Debatt

Naturvernforbundet mot sameretten?

Har Naturvernforbundet blitt ein kamporganisasjon mot sameretten? Dette spørsmålet må ein stille etter at fylkesleiar i Finnmark, Dag T. Elgvin, i fleire aviser har åtvara mot ein samisk stat. Alle media koplar synspunkta til Elgvin til vervet hans i NNV, og ei avis skriv: ”Finnmark Naturvernforbund tror...”

Elgvin hevda at ein samisk stat er ein konsekvens av at kommunar ikkje vil følge motorferdselslova og av eigne samiske institusjonar, og at dette er samepolitikarane sitt eigentlige, skjulte mål. Med dette har fylkesleiaren kasta seg på bølga av angrep på samiske organisasjonar og institusjonar og på den rettsutviklinga som har vore i forhold til samiske rettar i Finnmark.

Naturvernforbundet i Finnmark har dei siste åra vore i mange harde slag om motorferdsel i utmark. Fylkeslaget har gjort dette til den eine store hovudsaka i arbeidet sitt, og hovudskytset har vore retta mot kommunar som gir mye dispensasjonar for kjøring med firehjulskjøretøy og snøskuter. Hovudmetoden til forbundet har vore å melde kommunane for brot på motorferdselslova. I dette arbeidet har NNV erta på seg mye folk, og blitt utsatt for mange angrep, både saklige og usaklige. Med denne uttalelsen har Elgvin gitt vatn på mølla til dei som hevdar at NNV er mot motorferdsel fordi ein er mot samar.

Motorferdsel i utmark er eit stort problem, og det er dessverre alt for mange lokalpolitikarar som ikkje ser problema denne kjøringa fører til. Eg har støtta Naturvernforbundet i denne kampen, men etter kvart blitt meir skeptisk til måten han har blitt ført på. For det første fordi motorferdselssaka har blitt den eine store saka til forbundet i Finnmark, samtidig som vi slit med ei rekke andre trugsmål mot naturen, som gass- og oljeutvinning, vindmøllebygging og gruvedrift. For det andre fordi ein i første rekke har gått til åtak på samiske kommunar, der tradisjonelt ein stor del av befolkninga har delar av levebrødet sitt frå utnytting av naturen, gjennom jakt, fiske, bærplukking, vedhogst og henting av materiale til husflidsarbeid. Ein stor del av dei dispensasjonane NNV har klaga på, har vore knytta til slike utmarksnæringar. Lova gir høve til dispensasjonar for dei som kan dokumentere næringsinntekt. Mesteparten av haustinga av naturen skjer ikkje for salg, men for eigen hushaldning og kanskje bytte med naboar og kjenningar. Dette ser verken sentrale styresmakter eller NNV. Dei framstiller matauk som ”fornøyelsesprega”.

Illustrasjonsfoto

Motorferdsel i utmark fører til store naturødeleggelser. Naturvernforbundet i Finnmark har arbeidet mye med dette, og har møtt kritikk. Nå etterlyses en diskusjon om synet på samiske rettigheter.

Frå gamal tid har det stått strid om kven som har rett til å utnytte naturressursane i samiske område. Striden toppa seg med kampen om utbygginga av Alta-Kautokeino-vassdraget, som førte til at staten innrømte at retten til land og vatn var juridisk uavklart og satte ned Samerettsutvalget. Eit resultat av dette er at utmarka i Finnmark no har fått eit nytt forvaltningsregime, som oppnemnast av fylkestinget og Sametinget.

Med Dag Elgvin sine utsegner sluttar NNV-leiaren i Finnmark seg offentlig til kampanja for å drive tilbake anerkjenninga av samiske rettar. Sjølv om han har blitt pressa til å trekke dei mest fantasifulle påstandane tilbake, har dette gjort stor skade for Naturvernforbundet i Finnmark. Han har beklaga påstanden om samisk stat, men ikkje haldningane om at oppbygging av samiske institusjonar er noko negativt eller at det er urimelig at samane krev kompensasjon for naturinngrep.

Eg er svært glad for at leiaren i Naturvernforbundet har sagt i frå at forbundet ikkje står bak Elgvin sine utspel i denne saka. Men dette bør følgast opp med ei diskusjon i heile forbundet både om synet på samiske rettar, og i det heile på om lokalbefolkninga skal ha førsterett til knappe naturressursar.

Svein Lund
Guovdageaidnu

Misvisende påstander

I et portrettintervju i avisa Ságat 18. okt 2008 kom jeg med noen refleksjoner om den samepolitiske utviklingen. Bl.a. tok jeg opp det at noen politikere ikke respekterer motorferdselloven og spurte om de da ønsker en samisk stat.

Denne uttalelsen grep Sameradioen og den samisk-språklige avisen Ávvir fatt i. Jeg understreket da at jeg snakket som privatperson. *Det* skrev avisa nede i teksten. Likevel koblet avisa dette til organisasjonen ved å gjøre det til hovedoppslag på 1. side med overskriften " – Etablerer samisk stat" og under " sier leder i Naturvernforbundet i Finnmark". Spørsmålet mitt var blitt endret til en påstand, og på lederplass hevdet Ávvir at det var Naturvernforbundet som jobber med dette.

Jeg innså at dette var til skade for organisasjonen og sendte dagen etter ut følgende pressemelding: "Jeg beklager min uttalelse om at noen vil ha en samisk stat. Dette var en helt urimelig uttalelse fra min side og jeg ser at den er en provokasjon mot mange i Finnmark og andre steder i landet. Jeg beklager derfor på det sterkeste mine uttalelser om dette."

Svein Lund kobler mine refleksjoner til NNV akkurat slik noen aviser har gjort. Han gjorde det samme i et innlegg i avisene i Finnmark bare en uke etter at intervjuet stod på trykk. Jeg skrev til ham dagen etter: "Jeg mener at ethvert folk har rett til å utvikle sin kultur og sitt samfunnsliv. Derfor støtter jeg fullt ut at det samiske folk utvikler "samiske institusjoner"." Da er det underlig at Lund i innlegget her i N&M skriver at jeg ikke har beklaget "haldningane om at oppbygging av samiske institusjonar er noko negativt".

Lund nærmest "avkrever" meg en beklagelse om det han oppfatter som en negativ holdning til "sameretten". Det virker som om Lund ikke har tillit til organisasjonen hvis jeg som fylkesleder er imot sameretten. Da er det Lund som blander kortene. Han "etnifiserer" saken. Forbundet skal være partipolitisk nøytralt. Rent prinsipielt spiller det ingen rolle hvilken politisk tilhørighet jeg har eller hvilket syn jeg har på sameretten. Det skal ikke være nødvendig å beklage at jeg har visse politiske meninger. Det skal heller ikke være nødvendig å bekrefte positive holdninger.

Jeg vet godt at "en samisk stat" ikke er et aktuelt krav blant seriøse samiske politikere. Den store feilen var at jeg ikke greide å forutse at utsagnet ville bli koblet til Naturvernforbundet og brukt mot organisasjonen. Det beklager jeg.

Lund tar opp arbeidet med motorferdsel. To påstander fortjener kommentarer.

4. avsnitt: Lund hevder at Naturvernforbundet "i første rekke har gått til åtak på samiske kommunar" Svar: Dette handler ikke om samiske eller ikke-samiske kommuner. Vi har brukt to målbare indikatorer på hvor det var viktigst å arbeide: Antall firehjulinger og antall dispensasjoner. Pluss antall km ulovlige dispensasjonstraséer som har økt kraftig de siste 10 årene. Pluss om kommunene har fortsatt en lovstridig praksis. Alt dette sier noe om skadene på naturen. Variablene gav høyest utslag i kommunene i indre Finnmark.

3. avsnitt: " Hovudmetoden til forbundet har vore å melde kommunane for brot på motorferdselslova". Svar: Feil. Fylkesstyret har prøvd å holde et lavest mulig konfliktnivå. Vi har gått 4 trinn. Først har vi tatt opp saken *muntlig* med kommunene, og så har vi sendt *brev*. Da har vi tatt opp sakene generelt, pekt på en utvikling som gir store naturskader, og *oppfordret* til kursendring. Dessverre er det flere kommuner som ikke har gjort dette. Noen har heller ikke svart på brevene våre. Da har vi gått til skritt nr 3: Å *påklage* vedtak. Fylkesmannen har i 90 % av sakene gitt oss medhold og krevd at kommunene skulle endre praksis. Noen kommuner har ikke gjort det. Da har vi brukt det sterkeste virkemidlet, å *anmelde*. Dette har vi gjort både mot samiske og ikke-samiske kommuner.

Dag T. Elgvin

Red.anm: Dag T. Elgvins svar er publisert samtidig etter avtale med begge innleggsskribenter.

Bokomtale

Norsk natur – farvel? En illustrert historie

Bredo Berntsen og Sigmund Hågvar (red.), Unipub, 2008

"Framtidas generasjoner vil nok heller ha intakt natur enn en nøyaktig beskrivelse av hvordan den forsvant". Slik oppsumerer Sigmund Hågvar denne boka som er obligatorisk for de som er opptatt av norsk natur og dens framtid.

Bokas formål er å vise hvordan norsk natur nå gradvis går tapt, bit for bit, og at naturarven er i fare. Gjennom bilde- og kartserier ser vi hvordan verdifull natur har gått tapt, og framtiden illustreres gjennom diverse scenarier. Forvitringsprosessen for en rekke naturtyper Norge har et særlig internasjonalt ansvar for illustreres. Mange naturkvaliteter, som for eksempel urskog, er endelige ressurser. De kan ikke gjenskapes når de er borte.

De internasjonale linjer trekkes, men dette er først og fremst en bok som trekker historiske linjer av nordmenns syn på og bruk av natur fra slutten av 1000-tallet og fram til i dag. I del 2 belyses dette gjennom beskrivelsen av urbanisering av høyfjellet, nedbygging av kystnaturen, kampen om vassdragene, urskogene som forsvinner og kulturlandskaps forsvinning. I del 3, "Redningsaksjon eller farvel?", beskrives det en redningskasse full av muligheter og verdien av vern illustreres med konkrete eksempler, herunder flyfoto med 50 års mellomrom.

Ingen annen norsk bok har belyst dette temaet på en så grundig, men samtidig lettfattelig måte som *Norsk natur – farvel?* Denne boka er en klassiker.

Boka kan bl.a. bestilles på naturvern@naturvern.no eller 23109610.

● **Tekst: Rein Midteng**

Ettersendes ikke ved varig adresseendring.
Returadresse:
Natur & miljø, Grensen 9b, 0159 Oslo

B-Economique NORGE P.P.
DISTRIBUERT AV POSTEN NORGE

SCA Product AB Forsman & Bodenfors

En tørr bleie er den beste hodeputen.

Gravid? Gå inn på www.libero.no og se alle de gaver og fordeler du kan få dersom du blir medlem i Liberoklubben allerede i dag. Alt helt gratis!

Libero holder tørt.